

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1975-2003

Εκδόσεις **Πέτρα**

Ο Σωτήρης Ζυγούρης γεννήθηκε τον Ιούνιο του 1954 στη Ροδαυγή – Άρτας. Ανήκε σε τετραμελή οικογένεια και μεγάλωσε, όπως η μεγάλη πλειοψηφία των ανθρώπων της γενιάς του, κάτω από σκληρές και αντίξοες συνθήκες. Έμαθε τα πρώτα του γράμματα στο χωριό που μεγάλωσε και ολοκλήρωσε τις γυμνασιακές του σπουδές στο 1ο Γυμνάσιο Αρρένων Άρτας. Σπούδασε πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Παράλληλα με τις σπουδές του, δούλεψε ως βιομηχανικός εργάτης σε λατομείο πέτρας.

Εμφανίστηκε στα γράμματα το 1979 με την ποιητική συλλογή «Κόκκινος κύκλος». Ακολούθησαν στη συνέχεια άλλες επτά ποιητικές συλλογές. Το 1982 έγινε μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών.

Το 1984 εγκαταστάθηκε στην Άρτα και εργάστηκε αρχικά για δέκα χρόνια ως λογιστής και

€

ύστερα ως εργάτης πέτρας στο λατομείο του Γριμπόβου. Τα εννιά τελευταία χρόνια της ζωής του εργάστηκε στη βιομηχανία ΙΟΝ. Το 1988 παντρεύτηκε τη Φωτεινή Βεντίστα, με την οποία απέκτησαν τον Πασχάλη.

Ο Σωτήρης Ζυγούρης πέθανε αιφνίδια στις 10 Οκτώβρη του 2003, σε ηλικία 49 ετών. Η οικογένειά του επέλεξε να αναπαυθεί στο γενέθλιο τόπο του, στην ιδιαίτερη πατρίδα του Ροδαυγή, την οποία υπεραγαπούσε. Ο πρόωρος θάνατός του διέκοψε το ποιητικό του έργο στην ώριμη πλέον ηλικία του και δεν του επέτρεψε να δει σε έναν τόμο συγκεντρωμένα άπαντα τα ποιήματά του, που τόσο πολύ λαχταρούσε.

Τα ποιήματα

Η έκδοση γίνεται με την ευγενική χορηγία της Αδελφότητας Ροδαυγής Άρτας.

Την έκδοση επιμελήθηκε ο φιλόλογος και στενός φίλος του ποιητή Δημήτρης Χρ. Βλαχοπάνος.

Πρώτη έκδοση: Ιούλιος 2005

© 2005, Πασχάλης Σωτ. Ζυγούρης
Αγίου Μάρκου 4, 47100 Άρτα
Τηλ.: 26810 78116

Εκδόσεις **Πέτρα**
Οικονόμου 32, 106 83 Αθήνα
Τηλ.: 210 8233.830, FAX: 210 8238.46

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Τα ποιήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Πέτρα

*Μόνος απέλπισα το θάνατο
Μόνος εδάγκωσα μες στον Καιρό με δόντια πέτρινα
Μόνος εκίνησα για το μακρύ
Ταξίδι σαν της σάλπιγγας μες στους αιθέρες!*

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ, «Το άξιον Εστί»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΨΥΧΗΣ

ΕΙΝΑΙ μια εξαιρετική τιμή για το χωριό μας και την Αδελφότητα Ροδαυγής-Άρτας η ενασχόληση με το πνευματικό έργο των ανθρώπων που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στα τραχιά χώματα της μικρής και γλυκιάς μας πατρίδας. Γιατί το έργο τούτο κάνει τη μνήμη αιώνια εκείνων που, όπως ο δικός μας άνθρωπος Σωτήρης Ζυγούρης, γρήγορα φεύγουν και πορεύονται ωραίοι, στεφανωμένοι με τη δάφνη της αθάνατης δόξας. Αλλά κάνει μαζί και τον τόπο περήφανο και λαμπρύνει την παράδοσή του και την ιστορία του. Γιατί ο κλειστός και φτωχός αυτός τόπος συγκίνησε με τις φυσικές ομορφιές του και ενέπνευσε με τα τοπία του και τον τίμιο ιδρώτα του τα παιδιά του. Και φύσηξε βαθιά στην ψυχή τους τον έρωτα για τον άνθρωπο και το πείσμα για τον αγώνα και τη νίκη μπροστά σ' όλα τα εμπόδια που όρθωνε προς τους η σκληρή βιοπάλη.

Η Αδελφότητα Ροδαυγής-Άρτας δεν έπαψε ποτέ, στη διαδρομή των είκοσι πέντε χρόνων της, να αναλαμβάνει όλες εκείνες τις πρωτοβουλίες που αναδεικνύουν την πολιτιστική και πνευματική παράδοση του τόπου μας. Κυρίαρχο καθήκον της έχει θέσει τη διατήρηση των πολιτιστικών αγαθών και τη δικαίωση όλων εκείνων των συνανθρώπων μας που αγάπησαν την τέχνη και την έκαναν τρόπο ζωής τους. Γιατί είμαστε βέβαιοι πως η ανταπόκρισή μας σ' ένα τόσο ιερό χρέος αποτελεί την ισχυρότερη ενθάρρυνση σε όσους εξακολουθούν να κρατούν στην ψυχή τους κάτι απ' τη γλυκύτητα του χωριού μας και φιλοδοξούν να το αναπλάσουν και να το φιλοτεχνήσουν, παραδίδοντάς το απλό και ακέραιο στον αιώνα.

Δεν πρόλαβε ο συγχωριανός μας ποιητής Σωτήρης Ζυγούρης

να ολοκληρώσει ένα έργο που αγαπήθηκε και προβλήθηκε από πολλούς σημαντικούς ανθρώπους και φορείς της πατρίδας μας. Το όνειρό του να εκδώσει σε έναν τόμο όλα του τα ποιήματα δεν πραγματοποιήθηκε όσο ζούσε ακόμα. Αυτό του το όνειρο, έστω και μετά θάνατο, το κάνει πράξη σήμερα η Αδελφότητα Ροδαυγής. Αποδεχτήκαμε με μεγάλη χαρά το αίτημα των δικών του ανθρώπων να θέσουμε υπό την αιγίδα της Αδελφότητας την έκδοση και τη διάθεση των ποιημάτων του. Και είμαστε πεισμένοι πως η πράξη μας αυτή, πέρα από μια έκφραση αγάπης και στοργής για τον εκλιπόντα ποιητή και την οικογένειά του, είναι και μια μικρή συνεισφορά στα γράμματα και στις τέχνες του τόπου μας. Αλλά είναι μαζί και μια πολύτιμη παρακαταθήκη για το μέλλον του: για την ανάδειξη και την πρόοδο της Ροδαυγής.

Ο Πρόεδρος
Της Αδελφότητας Ροδαυγής-Άρτας
ΠΑΥΛΟΣ ΤΣΑΓΚΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΜΝΗΜΗ ΣΩΤΗΡΗ ΖΥΓΟΥΡΗ

ΗΤΑΝ «σαν έτοιμος από καιρό» ο ποιητής Σωτήρης Ζυγούρης. Κι έφυγε αθόρυβα και ξαφνικά, όπως αθόρυβα πέρασε τη ζωή του κι όπως άξαφνα αποτύπωνε στην ψυχή του μιαν εικόνα του κόσμου, μια στιγμή της ζωής, ένα σμίξιμο κι ένα σφίξιμο των χεριών, μιαν αχτίδα του κόκκινου κύκλου, ένα λίκνισμα των κλαριών και των δέντρων, ένα σώμα της άνοιξης, μια φωνή του φτωχού, έναν κόμπο του εργάτη, μιαν ελπίδα του Ανθρώπου. Κι ανηφόρισε απλά, πριν στα πενήντα του φτάσει, ανεβαίνοντας τα σκαλοπάτια των στίχων του και πατώντας γερά κι απαλά, μην πληγωθούν τα πράγματα γύρω του και μη στάξουν δάκρυ, στις κλωστές και τα νήματα που ξαναφτιάχνουν τον κόσμο και τη ζωή ξαναπλάθουν σαν ακριβό και σπάνιο πίνακα αλλιώς.

Ψάχνοντας αδιάκοπα να βρει το νόημα της ύπαρξής του και να στεριώσει τη βεβαιότητά του για το όραμά του και την ελπίδα του, έπλαθε μικρούς στίχους που μοιάζουν σαν κολόνες του μέλλοντος. Στίχους που είναι σαν ψίθυροι, σαν ένας βαθύς εσωτερικός διάλογος, σαν μια εσωτερική υπαρξιακή αγωνία, που αναζητά ταυτότητες και ορισμούς για τον άνθρωπο. Για τον άνθρωπο εκείνον που παλεύει ν' αλλάξει τη μοίρα του και βυθίζεται στο άγνωστο και το αλλιώτικο. Δε βολευότανε ο Σωτήρης με τούτον τον κόσμο και δεν άντεχε τις συμβατικότητές του και τις ποικίλες υποταγές τους. Κι έφευγε, ακολουθώντας τα φτερά των στίχων του, για την πίσω πλευρά των πραγμάτων και της ψυχής τους αθόρυβους χτύπους. Έτσι, συνομιλώντας συχνά με τον εαυτό του και κάνοντας πρόχειρους και σύντομους απολογισμούς, γράφει:

*«Πέρασα τη ζωή μου
μέσα στην απειλή της σιωπής
γράφοντας μικρά σημειώματα
προς το άγνωστο.
Κάθε στιγμή ήμουν έτοιμος».*

Αυτό το ταξίδι της ζωής κι αυτό το πέρασμα από τον κόσμο των φθαρτών στον κόσμο της ουτοπίας, από την επίγνωση της πικρής μοίρας στην ανατροπή της και τη δικαίωση των αγώνων, αυτή η μετακίνηση από τη θέση στην άρνηση, από την ερμηνεία στην επανάσταση, από την περιπλάνηση στη γραφή γίνεται κεντρικό στοιχείο της ποίησης του Σωτήρη Ζυγούρη. Γράφει πάλι:

*«Πέρασα τη ζωή μου
ταξιδεύοντας μέσα στην ουτοπία.
Αρνήθηκα τον εαυτό μου
με τη γνώση ανοίγοντας το δρόμο.
Έδωσα τις δυνάμεις μου
σε μια υπόσχεση ιερή με τον Ήλιο
για το ψωμί του κόσμου και τ' όνειρο».*

Ο Σωτήρης Ζυγούρης αγάπησε τη ζωή και την πόνεσε αλλιώς και ρίχτηκε, κινημένος από μίαν ασυγκράτητη μέσα του δύναμη, σ' έναν αμείλιχτο αγώνα να δαμάσει το αδάμαστο και τ' ανυπόταχτο να υποτάξει. Μα ήταν ο λόγος του πολύ ντροπαλός. Κι ήταν οι στίχοι του χαμηλόφωνοι και στενοί σα σοκάκια και σα μικρές άθικτες άσπρες πέτρες, κομμάτια μαρμάρια που κόχλαζαν και στριφογύριζαν τ' απογεύματα και τα βράδια σε μια μεγάλη σιωπή σαν καζάνι. Κι ήταν φτιαγμένα μόνο από ποίηση τα όνειρα κι οι προθέσεις του να γυρίσει τα πράγματα ανάποδα και να εμφυσήσει σ' αυτά λίγην έστω απ' τη δική του πνοή. Κι έμοιαζε ο Σωτήρης να μάχεται μόνος και μόνος να μέ-

νει πιστός σ' ένα βλέμμα γαλήνιο φτωχού κι ανώνυμου αγίου,
να βυθίζεται και ν' αναδύεται με τη χαρά και το θρίαμβο του
παιδιού, κρατώντας στα χέρια του, σαν έναν αρχαίο κι ανεκτί-
μητο κυκλαδίτικο θησαυρό, ένα ματσάκι ακριβούς κι ασπαίρο-
ντες απαλούς στίχους.

*«Τ' απόβραδο η σκέψη μου
ξεμακραίνει
σαν ένα μεγάλο πέτρινο καράβι
που ξεμακραίνει στον ορίζοντα
και διασχίζει το μέλλον».*

Κι ακολουθούσε, μετά τη μικρή και σκληρή τούτη μάχη, μια
μικρή ανακωχή, για να προλάβει να μετρήσει ο Σωτήρης το
μήκος και το πλάτος της νίκης, τη φωνή του ν' ακούσει τρε-
μουλιαστή να κυλά και να χάνεται μέσα στις λέξεις, ν' απλώ-
νεται, να μαζεύεται, να τρυπώνει και να υψώνεται σαν κατάρτι
και σα σημαία λευκή ανάμεσα στις μικρές άσπρες πέτρες και
στα μαρμάρινα παράξενα σχήματα. Κι άλλο δεν έκανε παρά
να μαζεύει σκόρπιους ψιθύρους και κρυμμένες εικόνες και να
πασχίζει μετά να τους δώσει μορφή, στη γραμμή να τις βάλει
και να περάσει μαζί τους απ' το φθαρτό κόσμο στον άφθαρτο
κι απ' τη ζωή στην αιωνιότητα.

*«Πέρασα τη ζωή του
πολεμώντας σε μάχες
με μικρές ανακωχές
που έδιναν οι δυνάμεις μου.
Τώρα το ξέρω
ότι το φως υψώνεται
σαν πέτρινο άγαλμα
πάνω απ' το χρόνο
πάνω απ' την αιωνιότητα».*

Και δε ζήτησε ο Σωτήρης Ζυγούρης από άλλον κανέναν αναγνωρίσεις και μεγαλεία. Και δεν έψαξε και δε νοιάστηκε να ψάξει ποτέ πού είναι τα βάθρα και πού οι προβολείς, πού «οι ιστορικοί του μέλλοντος», πού τα γραφεία και πού οι ειδικοί των μεγάλων κι επωνύμων εκδόσεων, για να καταγράψουν και να ζυγίζουν εν είδειπραμάτειας τους κρυστάλλινους χτύπους του και στα εμπορικά καταστήματα να τους στείλουν μετά, για να μπουν στις βιτρίνες και να σαπίζουν στα ράφια. Δεν ήταν αυτά που έβγαιναν μπροστά στου Σωτήρη το δρόμο. Την ποίηση είχε αντικρύ του ο Σωτήρης Ζυγούρης και μ' αυτή διαλεγότανε. Κι ήταν η ποίηση ένα παράθυρο ανοιχτό και μεγάλο,

*«ένα κομμάτι κρύσταλλο
κόντρα στην πέτρα.
Πάνω του συγκεντρώνονται
οι ελπίδες του κόσμου.
Ένα λάβαρο ταξιδεύει
στο φως.
Κάθε σκοπιά έχει
ένα μικρό φεγγίτη
ανοιχτό στον ορίζοντα».*

Ο Σωτήρης Ζυγούρης γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Ροδαυγή Άρτας το 1954. Σπούδασε πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες στην Αθήνα. Μοίρασε τη ζωή του ανάμεσα στις πανεπιστημιακές σπουδές και τη σκληρή δοκιμασία του βιομηχανικού εργάτη. Παντρεμένος με τη Φωτεινή Βεντίστα μάζευε τα όνειρά του και σώριαζε τους στίχους του για να μείνουν κληρονομιά στον αγαπημένο του γιο τον Πασχάλη. Δεν πρόλαβε. Οι μέρες δεν του 'φτασαν για να γράψει εκείνο το μεγάλο τραγούδι για την πατρίδα του, για τους εργάτες, για την ειρήνη,

*«ένα τραγούδι σίγουρο
σαν το παιδί στην αγκαλιά
της μάνας
ένα τραγούδι – ΜΑΡΤΥΡΙΑ».*

Μα πρόλαβε ο Σωτήρης Ζυγούρης να δώσει τις μικρές και μεγάλες του μάχες και ν' ανοίξει τις πόρτες της Ποίησης, ανιχνεύοντας με την ανάσα του και το βαθύ πόνο του την αγωνία του ανθρώπου και τις αόρατες διαστάσεις του θανάτου και της ζωής.

ΔΗΜ. ΧΡ. ΒΛΑΧΟΠΙΑΝΟΣ
Άρτα, Χριστούγεννα 2003

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Κόκκινος κύκλος

ποίηση

ΑΘΗΝΑ, 1979

Το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου γράφτηκε τον Απρίλη-Μάη 1978 και συμπληρώθηκε το Φλεβάρη του 1979.

ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΠΕΡΑΣΑΝ ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ από τότε που η ανθρωπότητα σημαδεύτηκε από τον αστερισμό της φρίκης: τον καυτό Αύγουστο του 1945. Σήμερα οι μέρες μας σημαδεύονται απ' τη συμμετοχή όλο και περισσότερων δυνάμεων στις διαδικασίες του αφοπλισμού, της ύφεσης και της ειρήνης. Παράλληλα πολλαπλασιάζονται τα απελευθερωτικά κινήματα των λαών που αγωνίζονται να σπάσουν τα δεσμά της αποικιοκρατίας και να προχωρήσουν στη συνέχεια στο μετασχηματισμό της κοινωνίας, μιας κοινωνίας όπου η ζωή θα είναι πραγματικά ανθρώπινη, απαλλαγμένη από την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από τη σύγκρουση ανάμεσα στην αντίδραση και την πρόοδο, που νομοτελειακά θα οδηγήσει στο βαθμιαίο πέρασμα της ανθρωπότητας από τον καπιταλισμό με τα σύμφυτά του στο σοσιαλισμό με τις απεριόριστες προοπτικές του για την πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου. Η προφητική, όσο και αγωνιστική στάση του αντιφασίστα Δημητρώφ και του μάρτυρα της Ελληνικής λευτεριάς Νίκου Μπελογιάννη αποτελούν θετική συμβολή. Σ' αυτόν τον τιτάνιο αγώνα στέκονται στην πρωτοπορία συνεπείς προοδευτικές δυνάμεις, η εργατική τάξη με τους συμμάχους της, η ίδια η καρδιά του λαού. Άμα ένας λαός καταλάβει πως είναι αμόνι, θα γίνει σφυρί και τότε είναι ιστορική ανάγκη να φτάσει στην επανάσταση που στην ουσία είναι ανάσταση και έρχεται μετά από κάθε σταύρωση. Κι είναι χιλιάδες οι σταυρωμένοι! Σύγχρονοι Χριστοί. Χιλιάδες, εκατομμύρια, δισεκατομμύρια. Γαλαξίες αδικημένων! Χιλιάδες οι σταυροί. Σταυροί της ανάγκης. Χιλιάδες οι τροχοί. Τροχοί

της ιστορίας. Χιλιάδες τα πυρωμένα σίδερα. Τα σίδερα του πρωταγωνιστή, του σακάτη, της πόρνης. Στις μέρες μας δι-αδραματίζεται ένα έργο πρωτότυπο. Φυσικός του χώρος η ανθρωπότητα ολάκερη, με φυσικά σκηνικά το εργοστάσιο, το ανθρακωρυχείο, τις σκαλωσιές των οικοδόμων, τις αποβάθρες των λιμανιών με τους γεραμούς και τους φορτοεκφορτωτές, το σκληρό κι άγονο χώμα με τα τσαπιά και τους γκασμάδες των προλετάρων χωρικών, τις φτωχογειτονιές με τον κίτρινο ήλιο και το μουχλιασμένο αέρα. Αυτοδίδακτοι πρωταγωνιστές χιλιάδες ανώνυμοι κι αφανείς οι Μεγάλοι μικροί της γης: οι πεινασμένοι, οι αδικημένοι, οι σύγχρονοι Σπάρτακοι, ο μαύρος, ο κολίγος, ο σκλάβος. Είναι οι αγωνιστές της λευτεριάς, του δίκιου, της ειρήνης. Σ' όλους αυτούς αφιερώνω το βιβλίο μου: στους οικοδόμους του μέλλοντος.

Αθήνα, Φλεβάρης 1979

Σωτήρης Ζυγούρης

ΔΡΟΜΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Ισορροπία ακροβασίας·
ασφυκτική ανάσα
σε λίγα κυβικά αέρα.
Προσπάθεια να πιαστώ
από μια λεπτή κλωστήτσα
που κρέμεται άφαντη
ξετυλιγμένη
απ' το κουβάρι
της αγωνίας μου.
Προσπάθεια ν' αποκρυπτογραφήσω
το αλφαβητάρι της αλήθειας.
Η μέρα μου λίγα γραμμάρια ψωμί
κι ένα ποτήρι νερό·
η ζωή μια σελίδα
απ' τον Ηλίθιο
του Ντοστογιέφσκι·
η ζωή ένας απέραντος κάμπος
με χιλιάδες δρόμους
επιλογής·
η περιουσία μου μια γωνιά στη λιακάδα
με σεντόνι τον αντικατοπτρισμό
που με κάνει να δω
το συνάνθρωπο αδερφό.
Μπορεί να ξέχασα τ' όνομά σου
συνάνθρωπε·
δε θα ξεχάσω ποτέ
να σου χαμογελάω
χωρίς να περιμένω
αντάλλαγμα·
είμαι φίλος σου

έτσι όπως σου λέω
καλημέρα
χωρίς να θέλω
να με πληρώσεις.

ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ

Η δύναμή σου προλετάριε χωρική
βρίσκεται
στα χέρια σου.
Κοίταξέ τα!
Βαστάνε τα τσαπιά
και τους γκασμάδες.
Σ' αυτά τα χέρια δεν ταιριάζουν
αλυσίδες·
ταιριάζουν σημαίες.
Κράτα ψηλά
τη ματωμένη σημαία σου.
Η δύναμή σου αγρότισσα
σκλάβα του κάμπου
βρίσκεται
στον απόηχο του τραγουδιού σου.
Άκουσε!
Η φωνή σου γίνεται
σάλπιγγα της Ιεριχούς.
Τα τείχη θα πέσουν.
Μην κλάψεις.
Τέλειωσε το τραγούδι σου.
Η συνείδησή σου εργάτη της φάμπρικας
είναι το όπλο σου.
Σ' αυτό βρίσκεται η δύναμή σου.

ΣΕ ΚΡΑΤΑΜΕ ΚΑΙ ΒΑΔΙΖΟΥΜΕ

Η θεωρία μας
δίνει αξία
στον άνθρωπο.
Το βεληνεκές της
αγκαλιάζει το σύμπαν
και σημαδεύει το μέλλον.
Η θεωρία μας δίχως σύνορα,
δίχως χρώματα,
πανανθρώπινη.
Η θεωρία μας πανεπιστήμη,
πράξη μας
και φυλαχτό.

ΠΟΛΙΤΕΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ

Τους βλέπω κλεισμένους
στα μαύρα πέτσινα σακάκια
και μου θυμίζουν
κοράκια
χορτασμένα με σάρκες
όπως τότε στην κατοχή
με τις μακριές καμπαρτίνες
πάνω απ' τα πτώματα
στο ρόλο του δήμιου
με τα μάτια ανίκανα
ν' αντικρίσουν το φως της μέρας
σκεπασμένα
με χοντρά σκούρα γυαλιά
όπως τότε που φορούσαν
την κουκούλα του καταδότη.
Με τα παράσημα της «αντρείας»
καρφιτσωμένα στα γιλέκα
με τις χρυσές καδένες
στο ρολόι
με το αναμμένο πούρο
στο στόμα
στα καφενεία
κάνοντας επίδειξη
εθνικοφροσύνης.
Βλέπω την αντάρτη του ΕΛΑΣ
σακατεμένο
απ' τα κρυοπαγήματα
να βαδίζει με δεκανίκια
χορτάτος από χειροκροτήματα
και «αέρα»

βλέπω τον πρωταγωνιστή της Αλβανίας
ξενιτεμένο στη Γερμανία.
Βλέπω... – δε θέλω να δω.
Ντροπή μας! Ηγετική τάξη
μισθοφόροι, γραφειοκράτες,
δωσίλογοι,
πολίτες πρώτης κατηγορίας.

ΑΛΛΙΩΤΙΚΑ ΣΦΙΓΓΕΙΣ ΤΟ ΧΕΡΙ ΜΟΥ

Σε γνωρίζω σύντροφε
απ' τον τρόπο που σφίγγεις
το χέρι μου·
απ' το μάτι σου το ορθάνοιχτο
στην αγρύπνια
της σκοπιάς·
απ' τη φωνή σου την πυρωμένη
στο καμίνι
της σιγουριάς·
απ' τη σφιγμένη γροθιά σου
στη διαδήλωση της οργής σου·
απ' τις ουλές της θητείας σου
στα κολαστήρια της αντοχής·
απ' την κατηγορία εναντίον σου
γιατί φώναξες: αδικία!...
Στα χέρια σου κρατάς
την ήρεμη σιγουριά του πρωταγωνιστή,
στον προβολέα της αλήθειας.

ΜΕΡΕΣ ΟΡΓΗΣ

Ο Φλεβάρης ατέλειωτος,
οι νύχτες ταφόπλακες
στη σιωπή της μάνας.
Η πόρτα αμπάρωσε,
το σκοτάδι σύγκρυο τρύπωσε
στις γωνιές της καλύβας.
Μάνα της ανάγκης
ακούμπησες στα άχυρα
και δίπλα σου
η ταμπέλα της μοίρας σου:
«δολοφονία στα σπάργανα»·
τα μάτια σου βάθαιναν,
τα χείλη σου
στέγνωσαν στην προσευχή
της ελπίδας·
το λάδι στο λυχνάρι σου
τέλειωσε,
η πίκρα περίσσια
στα χείλη σου,
η ρώγα αφιόνι στον κόρφο σου.
Σκέπασε με τη στάχτη
τη σπίθα της φωτιάς
και γείρε·
πες καλημέρα για αύριο
κι ο Ήλιος θα 'ρθει επισκέπτης
στην πόρτα σου.

ΜΑΤΩΜΕΝΑ ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ

Η πορεία μας μεγάλη
σαν την πορεία του φωτός
απ' το σύμπαν στον πλανήτη μας.
Σημαδεμένη
απ' τα διατάγματα του Λένιν.
Σημαδεμένη απ' τα ματωμένα χιλιόμετρα
του Γρηγόρη Λαμπράκη.
Μαρτυρική πορεία,
σταθερή,
γιομάτη ελπίδα.
Πορεία αιμοδότρια.
Πορεία αγώνων ατέλειωτη
με πρωτοπορία
την καρδιά του λαού.
Πορεία του δίκιου
πρωταγωνίστρια
πορεία ηφαίστειο.
Ένα κόκκινο φως
δυνατό σαν τον ήλιο
θεριεμένη στην ψυχή του λαού.
Πορεία αγώνων
πορεία μνήμης.

ΗΛΙΟΦΑΝΕΙΑ

Πέρα απ' τη στεριά
Και τη θάλασσα
ανάμεσα στην αρμύρα
και τη λαμπάδα
του Ήλιου
η κόλαση περιφραγμένη
στο συρματοπλεγμα.
Στην αποβάθρα του λιμανιού
κόκκινα, πυρωμένα
τα μάτια.
Τρίζουν τα δέντρα,
λυγάνε οι καρδιές
και το δευτερόλεπτο
ατέλειωτο
στο σφίξιμο
του χεριού.
Ο Ήλιος ξεδιπλώνεται
σε μικρές κόκκινες σημαίες
πάνω στις υγρές παλάμες
του νερού.
Το σκοτάδι κι η πίσσα
αχρήστεψαν
την πυξίδα.
Χάθηκαν τα σημεία
του κόσμου·
Στην ανατολή
γαυγίσματα σκύλων
ουρλιάσματα λύκων
σκίζουν το πέλαγος·
στη δύση το αίμα πότισε

το χώμα·
αυλάκωσε τον τόπο·
στ' ασπρολίθαρα
ξεράθηκε
η τσουκνίδα·
μουγκός ο τόπος
απ' τα μυστικά που θάφτηκαν
στον κόρφο του·
σκαμμένος ο τόπος,
σκαμμένα τα πρόσωπα·
η μέρα χάνεται στο σκοτάδι·
εκατομμύρια έτη φωτός
χιλιάδες μικροί και μεγάλοι Ήλιοι
περιμένουν
την απόσταση της αλήθειας
να φωτίσουν
το σύμπαν·
άπλετο φως στις καρδιές
στο νου·
φως στα μονοπάτια που βγάζουν
στη λαμπρή λεωφόρο
της δικαιοσύνης.

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Τώρα έμαθα την αλήθεια·
το καλό και το κακό
έγιναν
αισθητήρια κύτταρα
μέσα μου.
Αυτά τα κύτταρα κρατάνε
τα πρακτικά του σήμερα
για να δικάσουν
στο μέλλον.
Οι αισθήσεις
αδερφές και κόρες
της ψυχής μου.
Η ψυχή μου είναι τώρα
ένας μεγάλος νοητός επίδεσμος
απλωμένος μπροστά
στη δυστυχία
του κόσμου·
μπροστά στην πληγή
της εργατικής φλέβας
που συνέχεια κάνει εκκλήσεις·
μπροστά στα μάτια
της μάνας
που μούσκεψαν
με το δάκρυ
το φέρετρο
του νεκρού επαναπατρισμένου.
Οι αισθήσεις
προέκταση
της ψυχής μου.

ΑΓΚΑΘΙΑ

Χωριά σπαρμένα
στο αρχιπέλαγος
των βράχων.
Σπίτια ριζωμένα
στον ίσκιο της Γης.
Μονοπάτια ανάμεσα
σε πέτρινα μαχαίρια.
Απομόνωση
απ' τον κόσμο.
Πόδια γυμνά,
βουτηγμένα στη λάσπη.
Αγκάθια και αίμα
στο φως.
Αγρίμια του βουνού
γεννημένα
στα δευτερόλεπτα
της αστραπής,
πολεμιστές της Γης
με τη βουκέντρα.

ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΥΠΟΘΕΣΗ

Να κερδίσουμε αυτά
που μας ανήκουν
δική μας υπόθεση.
Να κρατηθούμε στη ζωή
δικό μας καθήκον·
να παλέψουμε
τα θεριά
δικό μας χρέος·
να λευτερωθούμε δικός μας αγώνας,
δική μας νίκη,
δική μας τιμή·
έχει μεγάλη σημασία
να κρατάς ανοιχτά τα μάτια
στη θύελλα του κόσμου·
να κρατάς σφιγμένη τη γροθιά
στο αγώνισμα
της ταξικής πάλης·
να κρατάς σταθερό το βήμα
στο μαραθώνιο της ζωής.

ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟ ΨΑΛΛΟΥΝ

Νωπό το αίμα
στο γκρεμό
ανάμεσα στις δάφνες·
ζεστή η στάχτη
στην άκρη
της πέτρας·
ζωντανός ο Στάθης
κρένει βοήθεια.
Σαν χτες ολόρθοι
στον τοίχο έψαλλαν
τον ύμνο της ανάστασης.
Ζήτω η λευτεριά!
Έφαγαν απ' τις σάρκες τους
για να χορτάσουν ψωμί
τ' αδέρφια τους·
ήπιαν το αίμα τους
για να σβήσουν
τη δίψα τους·
έδωσαν τη ζωή τους
για να πάρουν κάτι πιο πάνω
απ' τον εαυτό τους.
Ζήτω η αδερφοσύνη!
Τώρα αναπαύονται ακοίμητοι
στο περιθώρι των μαρτύρων
στην κορυφή της πορείας
περιφρουρώντας τη διαδήλωση
που αυτοί άφησαν
στη μέση.

ΚΙ ΟΜΩΣ ΚΙ ΟΜΩΣ

Αλυσοδέθηκα
στον Καύκασο
της ντροπής
σκάλωσα στα γρανάζια
της υπομονής.
Ο Μιχαήλ Άγγελος έβαλε
πέτρα στην καρδιά
πάγο στα χείλη μου.
Πύργος βαβυλωνίων.
Η ευτυχία του κόσμου
στο μικροσκόπιο.
Κι όμως κι όμως
κάτι πανίσχυρο ζει
μέσα μου!

ΕΡΓΑΤΕΣ

Ξημερώματα.

Η πρώτη ύλη στα τούνελ.

Άγουροι καρποί ολάκερης ζωής

κομμένοι στη φρουτιέρα

της εκμετάλλευσης.

Ανθρώπινα κύτταρα

κολλημένα στα χερούλια

της μηχανής

κι ακούς μόνο τα συρματόσχοινα

να τρίζουν στις τροχαλίες

τις αλυσίδες

να κροταλίζουν πάνω απ' το κεφάλι σου

και βλέπεις μόνο το κασκέτο

του συντρόφου σου.

Σ' ένα στέγαστρο εργάτες περιμένουν

με την καρδιά και το νου

στην κορυφή της συνέπειας

με την προκήρυξη της απεργίας

στα χέρια τους

που φεύγει από χέρι σε χέρι

έτσι όπως φεύγει ο Ήλιος

από παράθυρο σε παράθυρο

με το χάραμα της αυγής.

ΣΦΥΡΙ ΚΑΙ ΑΜΟΝΙ

Λύκοι κουμπωμένοι
σε πράσινα χιτώνια
έτοιμοι να καταθέσουν
για την «αντικειμενικότητα» της κατηγορίας
φέρνουν το δάχτυλο στο στόμα
να ξεράσουν τον όρκο
που τους ανακατεύει το στομάχι.
Γκιόργκι Δημητρώφ.
Νίκος Μπελογιάννης.
Παρόντες!
Ίδιο στιγμιότυπο
ίδια ατμόσφαιρα
ίδια συχνότητα.
Έγινε σωστά η διάγνωση.
Άρχισε η αντίστροφη μέτρηση:
– θα συντριβείτε!
Συγκεντρώθηκε το υλικό
για την αποκατάσταση
της αλήθειας.
Δόθηκε το σύνθημα
για την απελευθέρωση
των λαών:
– αν δε θέλεις να 'σαι αμόνι
γίνε σφυρί!

ΜΙΣΟΣ

Μισώ τη φτώχεια
γιατί πείνασα·
το χρήμα
γιατί γίνεται ασχήμια.
Μισώ το χέρι που αρπάζει
το γάλα του παιδιού.
Μισώ το φιλί του Ιούδα,
την αδικία.
Μισώ τον «πολιτισμό» μας,
το άγαλμα της «ελευθερίας».
Μισώ τις αλυσίδες και το σκοτάδι.
Μισώ τον πόλεμο
που αδειάζει την αγκαλιά
της μάνας.
Μισώ την καταπίεση
που πνίγει τη φωνή μου.
Η ψυχή και το πνεύμα μου
στο εκτελεστικό απόσπασμα
της ντροπής.
Η αλήθεια περιουσία μου.
Το μίσος μου
δίνει σκοπό
στη ζωή μου.

ΣΥΛΛΕΙΤΟΥΡΓΟ

Καλαμποκίσιο το ψωμί
κομμένο σε δώδεκα φέτες
απ' τα κουρασμένα χέρια της μάνας
πάνω στο χοντρό
ξύλινο τραπέζι·
κόκκινο
μπρούσκο το κρασί
κερασμένο στα κύπελλα απ' το χέρι
της λησμονιάς.
Νεκρός ο διαδηλωτής της αλήθειας
στη γωνιά
του δρόμου·
νεκρή η ευτυχία της μάνας
στη μικροδιάσταση
του χώρου·
κατεβασμένες οι μαύρες μαντήλες
πάνω απ' τα χείλη
σβησμένο το χαμόγελο
σαν σε πέτρινο άγαλμα
που το 'δειραν οι βοριάδες·
το μέτωπο και το βλέμμα
κλεισμένα στο τετράγωνο εικόνισμα
της Παναγίας·
η φωτογραφία στο μπαούλο
με τα ενθύμια
της αντίστασης·
έρμη η ρούγα
θαμπός ο Ήλιος
στους αμπελόκηπους·
η μούχλα σαπίζει
τα υπόγεια.

ΠΡΟΠΑΤΟΡΙΚΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ

Η γενιά μου Λύκαινα
που γέννησε
τ' αγρίμια της·
η ψυχή μου κλώθεται
στα νήματα
του προπατορικού αμαρτήματος·
το πνεύμα μου αγέρας
που σκούζει
στα μονοπάτια
του άγνωστου·
η αγωνία μου σαράκι
που τρυπάει
την ανόργανη ύλη.
Οι πρόγονοί μου
σφηνωμένοι
στα μελίγγια μου·
οι ρίζες μου βλέφαρα
στο μάτι του κύκλωπα
χάνονται στον ίλιγγο
του χρόνου.

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Αχυροκάλυβες και βοσκόμαντρες
ασπρόλιθαρα και πλατανόριζες
στο πυρωμένο ηλιομεσήμερο·
ο κάμπος
-μια κουκκίδα στο χάρτη-
ανασαίνοντας άρωμα·
πίνακες ζωγραφικής
εμπνευσμένοι απ' την επιτάχυνση
που δίνεις το ρυθμό της ζωής
η αγωνία για το πιάτο της μέρας·
ο ερημίτης σκυμμένος
στο μαγγανοπήγαδο
μετράει τις μέρες του
με το νεροκούβαδο·
βουτηγμένος ο βαστάζος στη λάσπη
κουβαλά το κοφίνι
ξυπόλυτος.
Ζαλιγγωμένη η γριά
στον ανήφορο του τετέλεσται.

ΙΡΑΝ 1979

(Γράφτηκε στις 3 προς 4 Φλεβάρη)

Ιράν...

Πώς να με δεις
που μ' έχεις δει
να σκοτώνομαι·
πώς να μη με καταλάβεις
που ξέρω τη γλώσσα σου·
πώς να μ' ακούσεις
που η καρδιά μου χτυπά
στις καρδιές των νεκρών σου·
πώς να μη με δεχτείς
που η ανθρωπότητα όλη χώρεσε
στους δρόμους σου·
πώς να μη μαρτυρήσω τη σκλαβιά σου
που σ' είδα δεμένο·
σε βρήκαν οι τρικυμίες
γυμνό·
σε βρήκαν οι λύκοι
άοπλο·
τ' αυτόματα σε βάψαν
κόκκινο·
πώς να σου μιλήσω για άνοιξες μεγάλες
που ώρα την ώρα γίνεσαι
χωράφι της χαράς·
πώς να σου δώσω ψεύτικα λουλούδια
που έκοψα απ' τον κήπο σου
κόκκινα γαρύφαλλα·
πώς να μη σου τραγουδήσω
που ξέρω
το νανούρισμα της λευτεριάς!

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Εύλινα τρακτέρ

ποιήματα

ΑΘΗΝΑ, 1979

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ

(Η είδηση μεταδόθηκε απ' τη Μπαγκόγκ
με την ημερομηνία 13 Μάρτη 1979
και είναι της ιδιαίτερης υπηρεσίας του «Ριζοσπάστη»).

«...Ενδεικτικό της θηριωδίας των εισβολέων, όπως μετέδωσε ο ραδιοσταθμός, είναι το τρομερό, απάνθρωπο έγκλημα που διέπραξαν στην κωμόπολη Μπατ – Ξάτ, στις 17 Φλεβάρη, λίγες ώρες μετά την έναρξη της εισβολής. Μόλις μπήκαν στην κωμόπολη, τα κινεζικά στρατεύματα μάζεψαν 100 μικρά παιδιά στην κεντρική αγορά και τα σκότωσαν “εν ψυχρώ”, χτυπώντας τα στο κεφάλι και στο λαιμό με σπαθιά...». Μια είδηση που περιέχει τη μεγαλύτερη τραγική αντίθεση που μπορεί να εκφράσει η κοινωνία: την ομαλή συνύπαρξη του πολέμου και των παιδιών. Τραγικό αποτέλεσμα αυτής της αντίθεσης είναι η καταστροφή και το τέλος της ανθρώπινης ζωής, αφού τα ίδια τα παιδιά αποτελούν τη ζωή και τη συνέχειά της. Αντίθετα είναι πολύ ρεαλιστικό το φαινόμενο της ευτυχισμένης παρουσίας των παιδιών σ' έναν κόσμο ειρήνης και προόδου. Η ειρήνη και το παιδί βρίσκονται τόσο κοντά, όσο δύο σταγόνες νερού στο ίδιο ρεύμα του ποταμού. Τα ξύλινα τρακτέρ συμβολίζουν την ξένοιαστη δραστηριότητα που εξασφαλίζει στα παιδιά η ειρήνη, σε αντίθεση με τα δολοφονικά όπλα, που είναι η μεγαλύτερη αιτία της δυστυχίας πριν και μετά τον πόλεμο. Δίπλα του, αναμφίβολα, έχουν θέση το βούτυρο και το γάλα, τα εμβόλια και τα φάρμακα, τα βιβλία και η άθληση, ό,τι ονομάζεται και είναι προϋπόθεση για τη σωστή και ακέραια σωματική, ψυχική, πνευματική ανάπτυξη και υγεία των παιδιών. Τούτη η ποιητική συλλογή, απ' αφορμή τον τίτλο του ποιήματος «ΞΥΛΙΝΑ ΤΡΑΚΤΕΡ», που αναφέρεται στα παιδιά και στον κόσμο τους, παίρνει ολόκληρη τον ίδιο τίτλο, σε συνδυασμό και με την ανακή-

ρυξη της φετινής χρονιάς στα «Διεθνές Έτος του Παιδιού». Ένα παγκόσμιο σύνθημα και μια παγκόσμια ευχή απομένουν στα χέρια της ανθρωπότητας να γίνουν πράξη: παιδιά ευτυχημένα σ' έναν κόσμο ειρήνης.

Αθήνα – Νοέμβρης 1979

Σωτήρης Ζυγούρης

ΣΤΟ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟ

Λοιπόν αγαπητοί μου φίλοι, συλλογιέμαι τώρα
να βρω μια λέξη να ταιριάζει στο μπόι του Γιάννη Ρίτσου
μήτε πιο ψηλή, μήτε πιο κοντή
– συγνώμη ποιητή για την παραχάραξη των στίχων σου¹,
αλλά το συναίσθημα είναι αυθόρμητο –
κι ας μη μ' ακούς Μαγιακόφσκι και εσύ Σικελιανέ,
τώρα που κόπασε ο άνεμος στα συρματοπλέγματα,
τώρα που άνοιξαν οι Γειτονιές του Κόσμου
τρέξε Ναζίμ Χικμέτ,
τρέξτε κομμουνιστές, συντρόφοι, δημοκράτες,
τρέξε Νερούντα, τρέξε Λουί Αραγκόν
να προλάβουμε τον καιρό και τον άνεμο,
σα σφίξουμε το χέρι του Γιάννη Ρίτσου,
να ευχηθούμε στα εβδομήντα του χρόνια,
στα εβδομήντα μεγάλα ποιήματα
ένα ανοιχτό παράθυρο στις καρδιές μας και στον Ήλιο.

---

1. «Καπνισμένο Τσουκάλι» - «Οι Γειτονιές του Κόσμου»

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

Θυμάμαι πολύ καλά το στοίχημα
που βάλαμε το απόγευμα εκείνης
της Παρασκευής
– αναγκάστηκα να στοιχηματίσω
μαζί σου –
γιατί επέμενες πως εσύ έχεις το δίκιο.
Μετά άρχισα να λέω ανέκδοτα
κι όταν ήρθε η σειρά σου μου πρότεινες
να μονομαχήσουμε
γιατί στις κουβέντες δεν τα κατάφερνες·
κι όταν αρνήθηκα να σε χτυπήσω
είπες πως ήσουν άντρας.

ΠΕΤΡΙΝΕΣ ΜΕΡΕΣ

Οι μέρες που πέρασαν
σκληρές σαν την πέτρα
η ζωή σκληρή σα μέταλλο
κι απότομη σαν το γκρεμό·
ο χρόνος οδοντωτό πριόνι
πάνω στην ανάσα μας
τα χέρια μας
κόμπο τον κόμπο όλο καρφιά
τα μάτια μας
δεν έκλεισαν από τότε
που το πήραμε απόφαση
να ξεριζώσουμε τις πέτρες
απ' τη ζωή μας.

ΕΠΑΝΑΛΗΨΕΙΣ

*Τα χιλιόμετρα στους οδοδείκτες πολλά
χιλιάδες τα βήματα σταθερά.
Ένα ματωμένο σφραγίζει το Τέλος.*

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

*Αυτή η φωνή που βγαίνει
από μέσα μας
μοιάζει με τη λάβα
του ηφαιστείου·
η ψυχή μας είναι
ένα ενεργό ηφαίστειο
που βράζει – βράζει
κι ύστερα νιώθει την ανάγκη
να ξεχειλίσει τα προϊόντα του·
είναι φωνή
που προσπαθεί να σταματήσει
τα γρανάζια του κόσμου
που δουλεύουν ξέφρενα
λαδωμένα απ' τα χέρια
της συνωμοσίας.*

ΥΠΟΓΕΙΑ

Κάτω απ' τον ήλιο
σκοτεινά υπόγεια
μέρα-νύχτα ταραζονται
απ' την ησυχία τους.
Και γω μαζί τους
ανασαίνω την αγρύπνια
συμπληρώνοντας
το βιογραφικό μου
στη μυστηριώδη πορεία
της νύχτας.

ΚΑΤΑΙΓΙΔΑ

Βγήκε στην αυλόπορτα κι άστραψε πάλι.
Περνά τη ρυτίδα της στη βελόνα
πλέκοντας τον καημό.
Δίνει την ευχή της στο σύννεφο
να τον ανταμώσει στα σύνορα.
Σκεπάζει τα χέρια της στην ποδιά
και τα ταχυδρομεί με την αστραπή
να τον αγκαλιάσουν στο πέλαγος.
Τα μάτια της κάρβουνα αναμμένα
χαϊδεύουν τα σκοτάδια του ορίζοντα
φωτίζοντας την καταιγίδα της.

ΜΗΝΥΜΑ

*Οι φοιτητές συγκεντρώθηκαν πάλι
κι η αγροτιά γιορτάζει την επέτειο
δίνοντας μάχες στα οδοφράγματα.
Το μήνυμα στέλνει απάντηση
στους νεκρούς του Σικάγου.*

ΕΙΡΗΝΗ

Ο ήλιος κονταροχτυπιέται
με τα σκοτάδια
να φέρει τη χαρά θριαμβευτή
μπροστά στην ασίδα της Ειρήνης
να σιγουρέψει την ανάσα μας
και να στεργιώσει το μέλλον
ανάμεσα στο φως και στο τραγούδι.
Πίσω στα βράχια δε γυρνά
η πορεία του ήλιου.
Μεσούρανα παλεύει για το δίκιο.

ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ

Στ' ανταριασμένα Τζουμέρκα
άγρυπνος – μπροστά
στο παρατηρητήριο – ο αντάρτης.
Οι πλατιές παλάμες του
– δυο σελίδες
απ' το προσωπικό του ημερολόγιο –
γαντζωμένες στο πολυβόλο.
Τ' ορθάνοιχτο μάτι του
– μια φωτογραφία αφιερωμένη
στις έγνοιες των άλλων – στραμμένο
στον ορίζοντα της αυγής
μετράει την απόσταση
της δικαιοσύνης.

ΧΤΕΣ - ΣΗΜΕΡΑ - ΑΥΡΙΟ

Το χτες δεν ήταν άριστο
μα ήταν καλό.
Γι' αυτό μπορούμε σήμερα
να λέμε καλημέρα.
Αύριο
δε θα θυμόμαστε το κακό.
Θα το σβήσουμε
σαν κάρβουνο στο νερό.
Αλλά για δεξ!
Το σήμερα θυμώνει για το παρελθόν
και κοιτάζει στα μάτια το μέλλον.

ΑΝΕΠΙΔΟΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

*Δεν έχω τίποτα να δώσω.
Ούτε λέξεις με υποσχέσεις.
Έχω τον καιρό σύμμαχο
να κάνω πράξη αυτό που θέλω.*

ΑΓΡΟΤΕΣ

Ο άνεμος δε στάθηκε λεπτό
κι αυτοί δε σφάλισαν μάτι
κλωθογυρίζοντας μαζί του
τη σκέψη.

Ο πάγος μπήκε
στα νύχια τους
κι ο ήλιος καυτός σα λάδι
τους έγδαρε το κορμί.

Με την ψυχή στο στόμα
κουβέντιασαν με το χώμα
και τον καιρό.

Τα χέρια τους δε χόρτασαν
το σαπούνι
κι ο ιδρώτας δε στέγνωσε
στη φανέλα.

Τους θυμήθηκαν ξαφνικά
οι έμποροι.

Άνοιξαν τις αποθήκες
και φόρτωσαν τη σοδειά.

Κίνησαν χαράματα
στο λασπωμένο δρόμο
με την καρδιά τους
ένα μεγάλο οδόφραγμα
στην εκμετάλλευση.

ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ

Σαν ξέρουν οι λύκοι
το θύμα μονάχο
χαίρονται.
Σαν μάθουν οι άνθρωποι
να σμίγουν
σκιάζονται οι λύκοι
κι οι πόλεμοι σταματάνε.
Σαν μάθουν να γράφουν
το νόμο
με τα πέντε δάχτυλα
σφιγμένα στον άνεμο
της οργής
το δίκιο τους γίνεται
πράξη.
Σαν μάθουν να παίρνουν
τις υποθέσεις
στα χέρια τους
δε σβήνει ποτέ
η υπογραφή τους.

ΒΙΕΤΝΑΜ
Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Βιετνάμ

Το βιογραφικό σου
Υπογραμμένο με αίμα περιμένει
Μπροστά στο τυπογραφείο της ιστορίας
Να στεγνώσει απ' τα δάκρυα
Σαν το πουλάκι απ' τα νερά της καταιγίδας
Πριν το ξημέρωμα.

Βιετνάμ

Το βιογραφικό σου βαρύ
απ' τους κατάλογους των νεκρών σου
σαν το οπλοπολυβόλο στην πλάτη σου
τριάντα ολόκληρα χρόνια.

Βιετνάμ

το βιογραφικό σου σημείωμα
εγκρίθηκε ομόφωνα
απ' τη συνέλευση των ηρώων
πέρασε από χέρι σε χέρι
μπήκε από καρδιά σε καρδιά
χτύπησε τις λόγχες και τις έσπασε
τσακίστηκαν πάνω του
τα κύματα της βίας
σα γυάλινα σπαθιά
σε μονομαχία θεατρίνων.

Βιετνάμ

Το βιογραφικό σου μεγάλωσε
Κάτω απ' το βλέμμα του μπάριμπα – Χο
Και το χαμόγελό του το σήκωσε
Ως την αυλαία του ήλιου.

Βιετνάμ

Η γη σου καμένη από ναπάλμ
Ο ουρανός σου γκρίζος από βομβαρδιστικά
Οι ορυζώνες σου τέλματα.

Βιετνάμ

Τα παιδιά σου παράτησαν
Το μάθημα στη μέση
Και το συνέχισαν
μπροστά στην αμαξοστοιχία του πολέμου
που πέρασε πάνω απ' τα Ξύλινα Τρακτέρ
με το χαμόγελο της ευτυχίας
στη θέση του οδηγού.
Οι εχθροί σου πήραν
Το λεύκωμα της θυσίας
Και το συμπλήρωσαν
Με εικόνες θηριοτροφείου.
Οι μάνες σου ρίξαν
Το ζυμάρι στο φούρνο
Και το βγάλαν
οβίδες και κάλυκες.

Βιετνάμ

ο στόχος δεν άλλαξε θέση.
Αυτός ο στόχος είσαι συ
η καρδιά του κόσμου.

Βιετνάμ
η σημαία που έστησαν οι ήρωές σου
στη Λαγκσόν
μηδένισε τις αποστάσεις που μας χωρίζουν.

Βιετνάμ
οι δολοφόνοι σου
πέρασαν μια νύχτα απ' την Κύπρο
όπως πέρασαν κι απ' τις συνοικίες
των Παλαιστινίων...

Βιετνάμ
δε σε ξεχνάμε.
Σε θυμόμαστε σαν τις λαμπάδες
την ανάσταση.

Βιετνάμ
το βιογραφικό σου το διαβάσαμε
το τραγουδήσαμε και το εγκρίναμε.

Η ΕΠΙΘΕΣΗ

Δέχτηκαν την επίθεση
στην κούνια τους.
Η ανέχεια και το άγριο
πύρινη φλόγα μέσα τους.
Έσφιξαν την καρδιά τους
σαν το δάκρυ στα μάτια τους
μπροστά στο μικρότερο αδερφό μας.
Όλη η ζωή τους
ένα μακρύ υφαντό φουστάνι
στο μεγάλο δωμάτιο
των επισκεπτών
να περιμένει τον κάτοχό του.
Ένα ζευγάρι
καλοδουλεμένα παπούτσια
έτοιμα να ταξιδέψουν τον κόσμο.
Όλη κι όλη η σοφία τους
τα γράμματα της υπογραφής
που ποτέ δεν τη βάλαν
κάτω απ' τ' άδικο.
Την αδικία δεν την έκαμαν.
Μα τη γεύτηκαν.

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Τόσο χαρτί ξοδεύτηκε
για το ψέμα
και αυτό ακόμα δε στέρεψε.
Τόσα χρώματα ζωγράφισαν
την ασκήμια
κι αυτή πάντα αχάριστη.
Τόσες καρδιές πάλεψαν
για το δίκιο
και αυτές αφαιρέθηκαν
απ' τον ήλιο.
Όσοι μίλησαν την αλήθεια
μοίρασαν τη ζωή τους
με τον κόσμο.

ΛΟΥΘΕΡ ΚΙΝΓΚ

Μάρτυρα Λούθερ Κινγκ
τ' αδέρφια σου πήραν τη φωνή σου
και την κάμαν οδηγό και πυξίδα.
Τώρα έχουμε όλοι το ίδιο όραμα:
ένα όραμα πανανθρώπινο.
Ανέβηκες το Γολγοθά
μα δεν πρόφτασες να παραδώσεις
τη μητέρα σου στα παιδιά της.
Εκείνη δεν πρόφτασε
να τελειώσει τη μελωδία της.

ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΜΑΣ

*Για τους νεκρούς μας
δε φοβόμαστε κανένα.
Μα δεν τους θάβουμε με χώμα
τους σκεπάζουμε
με τις καρδιές μας.*

B. I. ΛΕΝΙΝ

Σύντροφε Λένιν
με τ' όνομά σου
δέθηκε η πορεία του κόσμου.
Με τ' όνομά σου
ανδρώθηκαν οι ήρωες
παίρνοντας απ' τα χέρια σου
τη μεγαλύτερη υπόθεση του κόσμου
για να την κάνουν υπόθεση όλων.
Για τ' όνομά σου
λέμε λόγια τιμής
και κάνουμε το λόγο σου λιθάρι
να χτίσουμε
τη Νέα Κοινωνία.

Λένιν
σε σένα ταίριαζαν πολλά
να δώσεις στους λαούς
στους σκλάβους, στους εργάτες
να δώσεις δύναμη και φως
τον άνθρωπο να σώσεις.
Για το δικό σου όνομα
βραβεύτηκε η ιστορία
και η δική σου η φωνή
σκορπά ρίγη στα πλήθη
και κάνει να χτυπούν καρδιές
ν' αχολογάν οι δρόμοι
ν' ανάβουν σπίθες και φωτιές
κι ο ήλιος να χαρίσει
το κόκκινό του χρώμα
το πιο καλό

το πιο τρανό
το πιο αστραφτοβόλο
στο έμβλημα
στο σύνθημα
στο κόμμα.

Λένιν
έκανες νέα σύνορα
και νέες γειτονιές
να ζουν αδέρφια οι λαοί
οι άνθρωποι να 'ναι ίσοι
να 'ναι καλοί και φίλοι.
Άρπαξες μέσ' απ' τη φωτιά
το σίδηρο
και το 'καμες ατσάλι
στ' ατσάλινά σου χέρια
κι έπλασες το όπλο της ειρήνης.
Άνοιξες με τα χέρια σου
της φυλακής τις πόρτες
κι άφησες μεσ' τον ουρανό
χιλιάδες περιστέρια...

Λένιν
τα βήματά σου βγάζουνε
στο φως και στην αλήθεια
και αστράφτει τόπος όμορφος
λαμπρός εκεί που θα περάσεις
και θα σταθείς σα σύμβολο
τον κόσμο να κοιτάξεις
να τον ιδείς να χαίρεται
κρατώντας στα χέρια την αγάπη.

Λένιν

ευτυχισμένα τα παιδιά και σου χαμογελάνε
και σου μηνάν
της όμορφης ζωής το πανηγύρι
που σαν μελίτσι του Μαγιού
στους κάμπους πλημμυρίζει
για να μαζέψει τον καρπό
που όλος είν' δικός του
και να γλυκάνει το ψωμί
σε δίκαια μοιράδια
και να γευτεί κρασί καλό
στ' ωραίο μεσημέρι.

Λένιν

εσύ δε χάθηκες.
Βρίσκεσαι πάντοτε μπροστά
σε κάθε εποχή
και μας καθοδηγεί
η αντρίκια σου μορφή.

ΜΕΓΑΛΩΣΑΝ

Μεγάλωσαν χωρίς γάλα
μα ορκίστηκαν σ' αυτό
να μη λείψει απ' τον κόσμο.
Μεγάλωσαν στην αντιφεγγιά
του ουρανού
μα ορκίστηκαν στον ήλιο
να φωτίσουν τις γειτονιές
με χαμόγελα.
Μεγάλωσαν στα χαμόκλαδα
σα σπουργίτια
ωστόσο φτάσαν ψηλά
για να ταΐσουν
το χελιδόνι της άνοιξης.

ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ

*Βήμα το βήμα η πορεία,
φωνή κι οργή κι ορμή
τα κύματα των διαδηλωτών.
Πόντο τον πόντο
ως τον ουρανό η θυσία.
Στο κάλεσμα των νεκρών
σωπαίνουν οι σάλπιγγες,
φωτίζεται ο νους
κι η καρδιά χτυπά δυνατά.*

ΤΑ ΠΟΥΚΑΜΙΣΑ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

Το πανί σώθηκε για σάβανα.
Τα πουκάμισα σώθηκαν για σημαίες
που στήθηκαν χιλιάδες στο χώμα.
Τώρα που παγώνουν τ' αδέρφια μας
ξεδιπλώνουμε τις καρδιές μας.
Τώρα που το πανί σώθηκε
διπλώνουμε τα πουκάμισα της φιλίας.
Τώρα που οι πληγές καίνε
σαν τη φωτιά
ένα δέμα φάρμακα στο ταχυδρομείο
με παραλήπτη την καρδιά του κόσμου.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

*Κείνο το τετράδιο
με τις μισοσβησμένες
λέξεις που τις σβήσαμε
με το δάχτυλο
κράτησέ το.
Σκίζοντάς το, σκίζεις
και ματώνεις τον κόσμο.*

ΞΥΛΙΝΑ ΤΡΑΚΤΕΡ

Ξύλινα τρακτέρ η χαρά των παιδιών
χωρίς χρονολογία κατασκευής.
Ξύλινα τρακτέρ που έχουν
να οργώσουν πολύ χώμα
να κάνουν χιλιάδες δρομολόγια
να μεταφέρουν χιλιάδες κόκκους σιτάρι.
Ξύλινα τρακτέρ τ' όνειρό τους
που θα φροντίσουν για όλα
ακόμα και τα μονοπάτια
των μυρμηγκιών: να 'ναι σύντομα
απ' τη φωλιά τους και να 'χουν
δύο ρεύματα κυκλοφορίας.
Ξύλινα τρακτέρ που θα οργώσουν
ως και τη νύχτα τα χωράφια
θα αφιερώσουν ένα δρομολόγιο
με επιβάτες τις πεταλούδες
να χαρούν τον ήλιο και τα λουλούδια.

Ξύλινα τρακτέρ σε ατέλειωτες φάλαγγες
καρτεράνε το ξεκίνημα.
Δοκιμές πολλές
μανούβρες, πάλι έλεγχος
πριν το ξεκίνημα.
Ξεκινάνε με πίστη στο μέλλον.
Τόσο μικρά και το 'βαλαν σκοπό
να οργώσουν τον κόσμο.
Τόσο γερά όσο μια φλογέρα
από καλάμι
τόσο μικρά που χωράνε
στις τσέπες του σακακιού

τόσο αθόρυβα
σαν την αναπνοή των φυτών.
Εύλινα τρακτέρ
που στην πρώτη τους διαδρομή
θα γίνουν κομμάτια
απ' τις πέτρες και την ομίχλη
που στέκονται καταμεσής του δρόμου
εμπόδια στην ορατότητα
και στους οδοδείκτες.

Εύλινα τρακτέρ
χωρίς άξονες και τιμόνι
απλά σπασμένα σανίδια.
Σιδερένια όπλα
θα μπουν στη θέση τους
ικανά μόνο να συνθέσουν
την εικόνα του εφιάλτη.
Σιδερένια όπλα
βαριά σαν το θάνατο
και κρύα σαν το χαμόγελο
του πεθαμένου.
Σιδερένια όπλα
που στην πρώτη τους λειτουργία
παίρνουν το πιστοποιητικό αντοχής
και καταλληλότητας
για το διαγωνισμό
της μαζικότερης ικανότητας
καταστροφής του κόσμου.
Αυτός που τα κατασκεύασε
το 'χε σκοπό να ματώσει
τον κόσμο.
Αυτός που κάνει
τον απολογισμό δράσης
είναι ο θάνατος.

Θυμόμαστε την κιμωλία
που ζωγραφίσαμε το περιστέρι
και την ελιά
τα ξύλινα τρακτέρ
που μιλήσαμε μαζί τους
και τα ρωτήσαμε.
Περιμένουμε την απάντηση
το βάλαμε σκοπό
όλοι στα είκοσι χρόνια μας
να 'χουμε ένα αληθινό και μεγάλο
Σιδερένιο τρακτέρ
να οργώνουμε
τα χωράφια του κόσμου.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Ποίηση 1983-1987

ΑΡΤΑ, 1987

Στους μαχητές
της πέτρας
του σιδήρου
της ανάγκης

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

A

Σωπάστε κι ακούστε
όπως εγώ ακούω,
μες στην που τρελαίνει
ησυχία μου
σαν ένα ορμητικό ποτάμι
να ορμούν τα εκατομμύρια
οι φτωχοί.

B

Οχτάωρα εντατικά
εργατών
με σύντομα διαλείμματα
σαν τις αναπνοές των μαρμαράδων
πάνω στα λατομεία.
Σύντομες ζωές συρρικνωμένες
σε οχτάωρα
για τους συνανθρώπους
μαρμαράδες
ανθρακωρύχους, ναυπηγοεπισκευαστές.

Γ

Στις βιτρίνες
των σουπερμάρκετ
ψαροντούφεκα
και θαλασσινά μοντέλα.
Περασμένα μεσάνυχτα
μπροστά στη λεωφόρο
αλαμπρατσέτα
με την αξιοπρέπεια.

Δ

Συνωστισμός στις στάσεις
των λεωφορείων
με τους εργάτες της πρωινής
βάρδιας.
Στις περιφράξεις
των ανεγειρόμενων οικοδομών
συνθήματα
για την επέτειο του ΕΑΜ.

Ε

Τέσσερα υπό το μηδέν.
Στην κεντρική λεωφόρο
για το νέο δίκτυο
του ΟΤΕ
διάνοιξη αγωγών.
Στις πρώτες σελίδες
των εφημερίδων
ειδήσεις για την τύχη
των αγνοούμενων ναυαγών.

ΣΤ

Το βράδυ μπροστά
στο σπιτικό τραπέζι
επιμηκύνεται
το νόημα των λέξεων
σαν τη σκιά των δέντρων
απ' το γωνιακό φανοστάτη.
Απλές χειρονομίες
σαν τ' αντικείμενα
της φτωχικής κουζίνας.
Ερωτήσεις, απαντήσεις
αντεγκλήσεις για το μέλλον
του κόσμου
και τις παγκόσμιες
ανακατατάξεις.

Ζ

Απλοί άνθρωποι
σε απροσδιόριστο χρόνο
κουβεντιάζουν
για τις καθημερινές ασχολίες.
Στα συστρεφόμενα μονοπάτια
ακοπάδιαστες γίδες.
Στο σπίτι με τις ρωγμές
στους τοίχους
η βραδινή συγκέντρωση.
Στην τάβλα ραδίκια, ελιές
και χοντρό αλάτι του εμπορίου.
Στο δωμάτιο με το μεγάλο
τραπέζι στη μέση
παράθυρα με φωτισμένα τζάμια.
Το σβησμένο μαγκάλι
και ο επιθανάτιος ρόγχος
της άρρωστης.

Η

Μέσα στη θύελλα των προσβολών
και των ανείπτων κακουχιών
επέζησαν – τι ειρωνεία –
οι άνθρωποι που 'χαν σκοπό τους βάλει
να μη συμβιβαστούν
με των αστών την αδικία.

Θ

Με τη βοήθεια
της διαλεκτικής
ανακαλύψαμε
το νόημα των πραγμάτων.
Στο ανεπίστρεπτο
δώσαμε περιεχόμενο.
Στο τέλος
της κάθε μεγάλης πράξης
είχαμε τις πιο πολλές
απώλειες.
Και το βάρος της αδικίας
έπεσε πάνω μας.

I

Σύντομες νύχτες
σαν σημείωμα ριγμένο
κάτω απ' τη χαραμάδα
της πόρτας
απ' το χέρι του φίλου σου.
Σύντομες ειδήσεις,
ξαφνικές συναντήσεις
επαναλήψεις: του αμετάθετου
του ανέκφραστου, του ανεξάντλητου.

ΙΑ

Οι ιστορικοί του μέλλοντος
θα καταγράψουν
τα συντελούμενα.
Για τους ανθρώπους
με μια γροθιά
από μέταλλο
και δώδεκα νευρικά κέντρα
από σύρμα.
Για τους ανθρώπους
με έναν ήλιο
από δίκιο
μες στο κεφάλι τους.

ΙΒ

Είκοσι τέσσερα στιλέτα
έχω παρατάξει
κάτω απ' τη γλώσσα μου.
Τους στίχους μου τους ανεμίζω
πάνω απ' τα εκατομμύρια
των φτωχών.
Εγώ ποτέ δεν έχω γράψει
πως θ' ανεβώ τις κλίμακες
των ιεραρχών.
Τους στίχους μου τους έχω κατευθύνει
ενάντια στα προλεγόμενα
των κριτικών.

II

Κυρίες, κύριοι
μη θορυβείστε.
Καθήστε ήρεμα
στις πολυθρόνες σας εκεί
και την κουβέντα
της βάρδιας σας
συνεχίστε.
Όσο για μένα
δεν είναι αταξία
να μένω ώρες στη σκιά
χωρίς ποτό και θέση.
Την αξιοπρέπειά μου
με δώδεκα ραβδώσεις
αντοχής
την έχω προστατεύσει.
Ωστόσο σε ανθρώπους
της καλής σειράς
δεν είναι δέον
να τους μιλάς
χωρίς να συστηθείς.
Ένας απ' τους πολλούς
είμαι λοιπόν
της επανάστασης
εθελοντής.

ΙΔ

Έρχονται – φεύγουν οι μέρες
ανανεώνονται οι δυνάμεις
του κόσμου.
Αντιστέκονται οι προσδοκίες
των φτωχών ανθρώπων
στην επίθεση του συστήματος.

ΙΕ

Όταν τις νύχτες αναπαύομαι
είναι σαν να αναπαύονται
έφιπποι
μετά τη νικηφόρα έκβαση
της μάχης.
Και να, εκεί που τέλειωσε
αυτή η επίθεση
αφουγκράζομαι τις ερπύστριες
του ρολογιού
που κατευθύνονται καταπάνω μου.
Και τότε η σκέψη μου βαραίνει
σαν κολόνα καθεδρικού ναού
μες στο κεφάλι μου.
Στέκουν εμπρός μου αμίλητοι
οι ταξικοί εχθροί μου.
Μπορεί για δαύτους να μη δίνω
δυάρα τσακιστή.
Μα για τους συντρόφους αυτούς
που άσβηστο κρατάνε το φως
του ήλιου
μες στα χέρια τους
μπορώ να διαρρήξω τις φλέβες μου
και να τους μεταγγίσω το αίμα μου.

Κι αν γράφω τώρα δεν είναι δα και τόσο
από δική μου υπεροψία
κι ούτε πιστεύω πως οι στίχοι μου αυτοί
θα γίνουν κάποια σεβαστή
δισκογραφία.
Των πρακτικών μου αναγκών πληρώνω
την αισιοδοξία.
Μέσα μου, πάνω μου και δίπλα μου
φωλιάζει ο άνθρωπος.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το ποίημα αυτό έγραψα το 1983. Αναφέρεται στον άνθρωπο που αντιστέκεται.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΛΟΓΟΣ

Δεν τέλειωσαν όλα. Εν εξελίξει λοιπόν τα πράγματα. Αναποδο-
γυρίζω τον πίνακα με τις πιθανότητες, τα ερωτηματικά, τις δυ-
νατότητες. Κοιτάζω μες στον καθρέφτη του ήλιου. Τα δέντρα
όρθια υψώνουν το μπόι τους. Υψώνεται ο σωστός λόγος.

Σωτήρης Ζυγούρης

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

Ταξιδεύουμε
μες στη διάρκεια.
Ένας βράχος δέρνεται
πλάι στη θάλασσα.
Τα χέρια μας σκοντάφτουν
στα συρματόσχοινα.
Ψάχνουν
τα παλιά βιβλία
με τα χοντρά εξώφυλλα
διπλώνονται
σε μια θερμή χειραψία.
Δυο κόκκοι σιτάρι φυτρώνουν
στο χώμα.

Ταξίδι
μέσα στο όνειρο.
Ένα κοπάδι άλογα
καλπάζουν θυμωμένα
στον ορίζοντα.
Πίσω απ' τις σκιές
του απόβραδου
παραμονεύει η καταιγίδα.
Μες στο ποτήρι
των ξωμάχων
στραγγίζει ένας ποταμός
που έρχεται από πολύ μακριά.
Τσουγκρίζουν στην ευτυχία
του κόσμου.

Ταξίδι λοιπόν
μες στη διαύγεια
μέσα στις υψικαμίνους
λιώνουν τα μέταλλα.
Σφυρηλατούν
τα εργαλεία του νέου τρόπου
παραγωγής.
Τα παιδιά τους καθρεφτίζονται
μέσα σ' ένα κομμάτι
φεγγαρόπετρας
που 'πεσε στην αυλή τους.
Ταξιδεύουν
μες στα βαγόνια ενός τρένου
που τραβά για πολύ μακριά.
Έξω απ' τα' ανοιχτά τους
παράθυρα
πέντε ζευγάρια περιστέρια
φτερουγίζουν.

Ο ΑΝΕΜΟΣ

Σφυρίζει ο άνεμος.
Περνάει μες απ' το άγημα
με το ηρωικό εμβατήριο.
Ύστερα είναι η ώρα της σιωπής.
Απλώνεται ο άνεμος.
Κλώθεται πίσω στα καλώδια.
Περνάει μέσ' απ' τις ομάδες
με το επαναστατικό τραγούδι.
Ύστερα είναι η ώρα της πειθαρχίας.

Η ΠΟΡΤΑ

Περνάει το κατώφλι
της παλιάς πόρτας.
Στο εσωτερικό της
είναι η περιφρούρηση
των συντρόφων
με τις πυκνές γενειάδες.
Πάνω της απλωμένη
η αφίσα του συνδικάτου
των οικοδόμων.
Στο μέσον της συναντιούνται
οι τέσσερις ποταμοί
της ειρήνης.

ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ

Ένα κομμάτι κρύσταλλο
κόντρα στην πέτρα.
Πάνω του συγκεντρώνονται
οι ελπίδες του κόσμου.
Ένα λάβαρο ταξιδεύει
στο φως.
Κάθε σκοπιά έχει
ένα μικρό φεγγίτη
ανοιχτό στον ορίζοντα.

Ο ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ

Μια σανίδα
πάνω στη γέφυρα.
Στα πλάγια
οι απαγορευτικές πινακίδες.
Η σκιά ενός οδοιπόρου
πέφτει στο διάδρομο.
Στους ώμους του
κάθεται το βάρος
της αδικίας.

ΚΛΕΙΔΙΑ

Μπροστά στην υδρόγειο
η θεωρία
του Μαρξ, Ένγκελς και Λένιν.
Δίπλα στα κλειδιά το λεξικό
με τις έννοιες:
του ενός, του μηδενός,
της αξίας, της υπεραξίας
της αγκιτάτσιας, της κοοπτάτσιας.

ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ

Βουβό το παλιό ραδιόφωνο.
Στο πάτωμα σκόρπιες σελίδες
απ' το ημερολόγιο με τις ηρωικές
μνήμες.
Η στολή του αντάρτη.
Απ' τις τσέπες του πέφτουν
οι φωτογραφίες με τα χαμόγελα
των σκοτωμένων.
Χρυσή σκόνη απ' τ' αρχαία
νομίσματα
κάτω απ' τη θερμάστρα.
Στον τοίχο η αφίσα
του Μεγάλου Οχτώβρη.
Το γεγονός.

ΤΟ ΔΙΧΤΥ

Είπε: «να ανακαλύψω κάτι
σαν δίχτυ
συλλογής πληροφοριών
ή μέσον απλούστευσης
των πραγμάτων».
Και να,
είναι ο πρώτος
που στον μηχανισμό αυτόν
παγιδεύτηκε.

Η ΓΡΑΜΜΗ

Συζήτηση

μ' έναν επαναστάτη.

Το επιχείρημα για την πάλη

των αντιθέτων.

Η πάλη για την απελευθέρωση

της συνείδησης.

Το όριο.

Η ΑΝΟΔΟΣ

Κάτω στην άβυσσο
εκατομμύρια
ανηφορίζουν στο σκοτάδι.
Στα χέρια τους προεξοχές
από πέτρα.
Στα πρόσωπά τους έχει καθίσει
η σκόνη.
Ανεβαίνουν
προς την ελευθερία.
Ένας κύκλος
σχηματίζεται γύρω τους.
Το μαχαίρι πέφτει
μες στη φωτιά.

Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Η πίκρα μας διαρκεί
όσο κι η νύχτα.
Ύστερα δυο στάχνα φως
καρφισώνονται στο πέτο
του σακακιού μας.
Οι σκιές μας
ίσως κι εμείς οι ίδιοι
ανεβαίνουν τα σκαλοπάτια
του ήλιου.

ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Ήσυχο, σιωπηλό απόγευμα
σαν σφραγισμένο δωμάτιο.
Επαναλαμβάνονται τα πράγματα
μέσα στο χρόνο
μα κάτι μέσα σ' όλα
δεν υπάρχει.
Ο χώρος αλλιώτικος.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Το σώμα της Άνοιξης

ποιήματα

ΑΡΤΑ, 1996

Στη θεία μου
Χρυσούλα Ζυγούρη
Δείγμα
αγάπης, εκτίμησης, σεβασμού.
Σ.Ζ.

ΛΟΓΙΑ ΠΟΥ ΧΤΙΖΟΝΤΑΙ

Τα λόγια σας
τη σκέψη σας μην ξεπερνούν.
Κι όσοι λογίζεστε μεγάλοι
απ' τους μικρούς αντλήσατε
την πείρα.
Δεν έχει ο άνθρωπος
άλλη φυγή, να 'ναι μικρός
μπροστά στη μοίρα.
Όταν δε χτίζονται τα λόγια
και λόγια μένουν.

ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

*Χτίζουν το καινούργιο σώμα
της Άνοιξης.*

Παλεύουν με την άρνηση.

*Σφυρηλατούν τα μέταλλα
στη λάμψη του φεγγαριού.*

*Απ' το στόμα των κανονιών
βγαίνουν οι φωνές
των σκοτωμένων.*

Είναι όλοι στις θέσεις τους.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Πέρασα τη ζωή μου
μέσα στην απειλή της σιωπής
γράφοντας μικρά σημειώματα
προς το άγνωστο.
Κάθε στιγμή ήμουν έτοιμος.
Με τις παλάμες μου σκούπιζα
τις πυκνές σταλαγματιές
του ιδρώτα
πάνω στο μέτωπο.
Μεσ' στο καρβουνιασμένο βλέμμα μου
ταξίδευε
ένα αργόπλοο καράβι
βαριά φορτωμένο
κόντρα στα κύματα.

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ

Οι μέρες αρχίζουν
μ' ένα αδυσώπητο
σφυροκόπημα
που συνθέτει την εικόνα
του Ανθρώπου
με τα κεφαλαία
της Άλφα - Βήτα.
Με το ωραίο Άλφα
της Αγάπης,
της Αδελφосύνης,
της Αλήθειας!...

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

*Οι αρνήσεις το επιχείρημα
μου δίνουν για το όνειρο.
Οι ισορροπιστές πάνω στις μηχανές
μου δείχνουν το δρόμο.
Το όνειρο άπιαστο.
Το γεγονός αναπόδραστο.*

Ο ΕΧΘΡΟΣ

Μόνος μου πήρα
πρωτοβουλία
να συγκροτήσω μια δυνατή
φιλία.
Εχθρό δεν εθεώρησα
κανένα.
Η διαφορά και το ζητούμενο
ένα:
ο πιο μεγάλος μου εχθρός
ο ίδιος μου ο εαυτός.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Έρημο και παλιό σπίτι
οι πόρτες κλειστές.
Όλα απόμακρα
οι μνήμες καυτές.
Το σπίτι, ο δρόμος.
Κάπου-κάπου ξεχνάς.
Δε σ' αφήνει όμως ο πόνος.

ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ

Κάτι απ' το γκρίζο του απείρου
ταξιδεύει
μέσ' στα ουράνια κύματα.
Ένα κομμάτι απ' τη μαγεία του ονείρου
ενεδρεύει
μέσ' στα μικρά ποιήματα.

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

Το 'να μου χέρι
πλάι στ' άλλο αδερφωμένο
και πάνω τους το κεφάλι μου
γερμένο,
μοιάζουν με πίνακα ζωγραφικής
ή με γλυπτό
έργο της τέχνης της καλής
στεφανωμένο απ' τον καιρό!
Το 'να μου χέρι
διαρκώς συνηθισμένο
για να γράφει
και τ' άλλο
στου τσιγάρου τους καπνούς
πλημμυρισμένο
διώχνει τη στάχτη!...

ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ

Με μαγνητίζει
το δυσεύρετο
το δυσανάλογο
το δύσκολο.
Το απροσπέλαστο
το αδιαίρετο
το απέραντο.
Με συγκλονίζει
το αληθινό
το δίκαιο
το σωστό.
Το τρισυπόστατο
το τρισδιάστατο
το τρισεύγενο.

ΞΗΜΕΡΩΜΑ

Ξημέρωμα.
Ο ήλιος ψηλώνει
στ' ουρανού
το στερέωμα.
Οι εργάτες θα βγουν
στο δρόμο.
Ο τζίτζικας,
ο βάτραχος
το τριζόνι
τη χαρά τραγουδούν
και τον πόνο.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

Μη μ' αναζητήσετε
στις φωτεινές επιγραφές
στις ιλουστρασιόν διαφημίσεις
στα σάνταρ και τις προδιαγραφές
στις εισόδους των ασανσέρ.
Μη μ' αναζητήσετε
στις φεγγαρόλουστες νυχτιές
στις εξόδους της πόλης
στα καλοριφέρ.
Τούτη την ώρα της αναζήτησης
μ' ένα εισιτήριο και τις αποσκευές μου
θα 'χω περάσει τα σύνορα.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ

Μια πηγή έρχεται
από πολύ μακριά
γεμίζοντας φως
τη ζωή μας
εξαγνίζοντας
τη μορφή μας
ημερεύοντας
την οργή μας.
Σκύβεις πάνω της
γεμίζεις τις παλάμες σου
και πίνεις
ραντίζεις τα δέντρα
και ευλογείς
την άνοιξη
και τον κόσμο ολάκερο
κι ονειρεύεσαι
την ευτυχία ατόφια
μπροστά σου και περιμένεις.
Αγναντεύεις τα χελιδόνια
που τραβάνε στον ορίζοντα
χωρίς κανένα προορισμό
και ξέρεις.
Ο άνθρωπος είναι
το ακριβότερο νόμισμα
που αντέχει στο χρόνο
κι έχει δυνάμεις
να φκιάξει
τα όπλα του!...

ΕΠΑΝΑΛΗΨΕΙΣ

Η παλιά εφημερίδα
της περασμένης Κυριακής,
η μικρή ανάπαυλα σιωπής
ανάμεσα σε δυο λέξεις
της προσευχής
η ψευδαίσθηση της στιγμής
απ' το καμένο τσιγάρο
στο στόμα.

Το σπασμένο κρύσταλλο
της φιάλης
ριγμένο στο πάτωμα.

Η ξεχασμένη
χειρονομία του φίλου
τα σκονισμένα ρούχα
τα μεγάλα λόγια
το σφύριγμα του ανέμου
το σβησμένο χαμόγελο
πάνω απ' το χρόνο.

Όλα και τίποτα
σε μιαν αδιόρατη
συνύπαρξη.

Το μηδέν και το ένα
σε μιαν αδιάσπαστη ενότητα.

Η σιγουριά της εξέλιξης.

Το 2, το 12, το 22.

Η ακρίβεια της επανάληψης.

Η ανυπαρξία, η ύπαρξη.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τώρα ξέρω
πως όλα τα πράγματα
έχουν μια διάρκεια
και κάθε ιστορία
το τέλος της.
Πέρασα τη ζωή μου
πολεμώντας σε μάχες
– με μικρές ανακωχές –
που έδιναν οι δυνάμεις μου.
Τώρα ξέρω
ότι το φως υψώνεται
σαν πέτρινο άγαλμα
πάνω απ' το χρόνο
μες στην αιωνιότητα.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Η ηλικία των δέντρων

ποιήματα

ΑΡΤΑ, 1998

Στο γιο μου Πασχάλη.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Οι χοροί κρατάνε
ακόμα.

Οι καιροί αλλάζουν
πουκάμισα.

Οι μνήμες καθαρές
σαν το ασβεστωμένο
προαύλιο

του φτωχόσπιτου.

Η ομορφιά του κόσμου
ελευθερία κι έρωτας.

ΔΟΞΑΣΤΙΚΟ

Ευλογημένος
μπροστά στο παράθυρο
ο ερχομός
της πρώτης μέρας
της άνοιξης
ο ήλιος ο πρώτος που φωτίζει
τα ωραία κορίτσια.

Ευλογημένη
η βάτος που ωχριά
στους πρόποδες του ελαιώνα
η γραμμή του ορίζοντα
στο βάθος που αργοσβήνει
της ηλιαχτίδας το πέρασμα
μέσα στο σύννεφο
το δειλινό του Αυγούστου.

Ευλογημένο
το παιδί που γελάει στην πόρτα
την ενάτη την ώρα
το γάλα στο μπρίκι που σιγοβράζει
των φύλλων το θρόισμα –
το πρωτοβρόχι στα ματόκλαδα
του φθινοπώρου
το ντιντίνισμα της καμπάνας
και η πρώτη ώρα
του όρθρου.

Ευλογημένο
το ρυάκι που λοξεύει το βράχο
και τον τρυπάει
το φορτίο της μέλισσας που γυρίζει
από άνθος σε άνθος

το άγγιγμα της παπαρούνας
απ' το χέρι του Μάη.
Ευλογημένος
ο δεκαπεντασύλλαβος του ποιητή
και το φως της ανάστασης.
Ευλογημένος ο κόσμος ο μέγας!

ΜΙΚΡΟΓΡΑΦΙΕΣ

I

Το στέγαστρο,
οι σκελετοί των δέντρων,
ο φανοστάτης.
Η σκιά της λυπημένης γυναίκας
μες στον καθρέφτη,
ο εργάτης.
Το κωδωνοστάσιο,
η σιωπή της συνοικίας,
ο άνεργος.
Το φως της ημέρας,
η μισάνοιχτη πόρτα,
ο άνεμος.

II

Ο ανθισμένος πορτοκαλεώνας,
η μέλισσα πνιγμένη στο άρωμα.
Η αγροικία ασβεστωμένη
ο ήλιος, το θαύμα.

III

Η είσοδος φωτισμένη
το ψωμί, το βιβλίο, η κιθάρα.
Η ώρα περασμένη.
Η εφημερίδα, τα κλειδιά, τα τσιγάρα.

IV

Ένα πουλάκι από ψηλά
βλέπει τη δυστυχία
και σιωπά!

Η αγαθή μορφή της μάνας
κουρασμένη.

Ο μετανάστης εύχεται
χρονιά ευτυχισμένη.

ΕΛΕΓΕΙΑ

Χθες όλη τη μέρα
ο ήλιος κάπνιζε το τσιγάρο του
τυλιγμένος
μέσα στα σύγνεφα
πετώντας την καρβουνόσκονη
μες στα αποκαΐδια της φωτιάς
που άναψαν τη νύχτα
οι τσοπάνοι.
Η πρωινή υγρασία καρφίτσωμένη
στο χόρτο
και συ περιμένεις να περάσει
η μέρα
με μιαν ανείπωτη βιασύνη
κλείνεις με αργές κινήσεις
το βιβλίο σου
με το σελιδοδείκτη να προεξέχει
λίγο στην άκρη
σταυρώνεις τα χέρια σου επάνω του
με μιαν αισθαντική νοσταλγία
για το καλοκαίρι που πέρασε
για το ταξίδι που τελειώνει
σιγολιώνοντας στο στόμα σου
κάτι απ' τη συγκομιδή
του φθινοπώρου.
Θα 'ρθει ο χειμώνας κουβαλώντας
ένα βαλιτσάκι με μάλλινα ρούχα
και μπόλικο κρύο
και μόλο που η άνοιξη πολύ,
πολύ θα καθυστερήσει
σίγουρο είναι πως θα 'ρθει

προσπερνώντας σε
με μια ευγενική ελαφρά
υπόκλιση
κατεβάζοντας το καπέλο της
έως τη μέση
με μια χειρονομία που θυμίζει
μιαν εγκάρδια φιλική καλημέρα.

ΣΥΝΕΠΕΙΑ

Αυτό το κάτι πανίσχυρο
που έρχεται από πολύ μακριά
είναι η πίστη στις αξίες
στα ιδεώδη, στον άνθρωπο.
Αυτό το κάτι είναι βαθιά
χαραγμένο
πάνω στα ηλιοκαμένα πρόσωπα
μες στις ειρηνικές πορείες
μπροστά στις σημαίες
των απεργών και των ξωμάχων
μέσα στα αμφιθέατρα της μάθησης
– μέσα στα φρούρια του αγώνα –
στις φτωχογειτονιές
μπροστά στο βραδινό τραπέζι
πάνω στην πλατύστερνη κιθάρα
και στο τραγούδι διαμαρτυρίας
πάνω στα μετάλλια
των Ολυμπιάδων του μέλλοντος
μες απ' τη μάντρα του εργοστασίου
πάνω στο μεγάλο ρολόι του κόσμου
με τρεις βάρδιες από ανάγκη.
Αυτό το κάτι είναι
ο μεγάλος ποταμός της ειρήνης
ο μεγάλος άνεμος της αδελφότητας
ο μεγάλος ωκεανός της δικαιοσύνης.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Σκίσε το μαύρο δίχτυ
που τυλίγει την ψυχή σου
και οπλίσου.

Το δάκρυ διώξε
και οργίσου.

Μην απελπίζεσαι
δεν είσαι μόνος.

Είναι μακρύς
ο δρόμος
και θα 'ρθουν άλλες μέρες
θα το δεις.

Φτάνει μονάχα να πολεμήσεις
και να προσπαθείς.

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ

Απόψε όλη τη νύχτα
ο άνεμος έδερνε τα παραθυρόφυλλα
της εγκαταλειμμένης κατοικίας
με μιαν ένταση που δεν έλεγε να κοπάσει
κομματιάζοντας τις σκιές
που 'ρχονταν από πέρα
φωτισμένες απ' το παγωμένο φεγγάρι.
Απόψε όλη τη νύχτα
ο άνεμος λυσομανούσε,
μήκε μέσα στο σπίτι,
ράγισε σε μικρά κομμάτια
το μεγάλο καθρέφτη της κάμαρας,
έκοψε τα καλώδια των τηλεπικοινωνιών,
έσκισε και τις τελευταίες αφίσες
που είχαν απομείνει κολλημένες
πάνω στο φανοστάτη της προκυμαίας.
Απόψε όλη τη νύχτα
το αδέσποτο σκυλί αλυχτούσε παράξενα,
φοβισμένο, ανήσυχο, μ' ένα βασανιστικό,
μονότονο γαύγισμα
ψάχνοντας επίμονα κάτι, οσφραίνοντας
μια τον αέρα, μία το χώμα, ώσπου βρήκε
το ξεχασμένο κλειδί, το ξέθαψε
με τα δόντια του
και μ' αυτό το κλειδί κλείδωσε
τα σαγόνια της νύχτας.

ΑΝΤΑΥΓΕΙΑ

Φέτος το καλοκαίρι
μας ήρθε φορτωμένο
μ' ένα τασάκι στάχτη
κάρβουνο και αλμύρα
απ' τις φωτιές που άναψαν
οι αγέρες
πάνου στα καρπούλια
και μπόλικο ρετσίνι
πάνου απ' τα έλατα.

Φέτος το καλοκαίρι πέρασε
με τους θεριστές
καίγοντας σπύρτα
μες στο μεγάλο αλώνι του ήλιου
ανεμίζοντας φως και σιτάρι
για τη δοξολογία
της ανάστασης.

Φέτος το καλοκαίρι
οι αγωγιάτες σεργιάνισαν
ξυπόλυτοι
κουβαλώντας πέτρες
νερό και ασβέστη
για το καμπαναριό στο εκκλησάκι
του Αγιάννη.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Κάθε που βραδιάζει
ένας μαντατοφόρος
έρχεται πίσω απ' τον ίσκιο
του βουνού.
Τα παπούτσια του είναι χοντρά
σαν τις παλάμες του.
Μες στα ρουθούνια του
ενεδρεύει ο κουρνιαχτός
της νύχτας.
Κάτω απ' το μαύρο του ρούχο
κατάστηθα κρύβει
τη μικρή κόκκινη μπροσούρα.
Κάθε που βραδιάζει
ένας μαντατοφόρος
φτάνει στην πόρτα σας.
Αυτός διηγείται
τη μακρινή πορεία του ήλιου.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

Δω πιο κάτω
μέσα στο καύκαλο του τοπίου
συνάντησα τους ξυλοκόπους
με τα χέρια τους
γιομάτα κάματο.
Τους τρεις αγωγιάτες
τούς βρήκα κάτου
απ' τον ίσκιο των υψηλόδεντρων.
Τη δωδέκατη ώρα
συνάντησα τους θεριστές
με τις μεγάλες μαντίλες
του Ήλιου.
Μαζί τους ένας μικρός
Ιησούς.

ΤΟ ΧΡΕΟΣ

I

Δέχτηκαν άδικη επίθεση.
Τη θεωρία περί δικαίων
και αδίκων πολέμων
δεν γνώριζαν.
Το ανικανοποίητο γι' αυτούς
ξένο.
Όλο κι όλο το κέρδος τους
χιλιάδες βήματα
πάνω στην ανηφόρα.

II

Είχαν ένα επιχείρημα
ατράνταχτο
για τα ιερά και τα όσια
και μια ταύτιση
με το δίκαιο και το σωστό.
Είχαν μια σχέση
καθαρή με τον Ήλιο
και σίγουρη με τον κόσμο.

III

Έχτισαν το μαντρότοιχο
κατάντικρυ στο ποτάμι.

Ύστερα μάζεψαν

το σκοινί, το σφυρί, το αλφάδι.

Με μια κίνηση αργή, κοπιαστική
σφράγισαν το πηγάδι.

Με μια χειρονομία σίγουρη, απλή
γύρισαν στην πόρτα το κλειδί
την ώρα που το μεγάλο σεντόνι
του ήλιου
τυλίγονταν στο σκοτάδι.

IV

Με τ' ανθρώπου έζησαν
τ' όραμα.

Μπήκαν από υπόγειο
σε υπόγειο.

Πέρασαν από βράχο
σε βράχο.

Και οι άλλοι που η ζωή τους
ήταν σύντομη
σαν τα μικρά ποιήματα
μπροστά στους τοίχους
κέρδισαν τα δώδεκα βραβεία
της αθανασίας.

V

Τα ζεστά καλοκαιρινά μεσημέρια
με το μεγάλο κοφτερό μαχαίρι
παίρνω το παλιό σκιερό μονοπάτι
και φτάνω ψηλά στο ξέφωτο
με τα πέντε πλατάνια
με τις πυκνές οστέινες ρίζες
και τα γερασμένα κλωνάρια
που αργοσβήνουν στο χρόνο.
Εκεί σταχυολογώ δυο δάχτυλα φως
τα ρίχνω μέσα στον κόρφο μου
σηκώνω το βλέμμα μου
έως επάνω στον ήλιο
και με αυτό το μαχαίρι πελεκάω
αυτά τα κλωνάρια
και φκιάχνω ταπεινές ράβδους
για τους ασήμαντους, τους οδοιπόρους
τους ανήμπορους
απλά στοιχειώδη στηρίγματα
για τους βραχμάνους, τους ερημίτες
και τους τσοπάνους.
Ύστερα σκουπίζω το αλάτι
απ' τον ιδρώτα του προσώπου μου
και παραδίνομαι στην αγκαλιά
του τοπίου
ήσυχος σαν ένα ζευγολάτη
που τελείωσε κοπιαστικά τη μέρα του
οργώνοντας το σκληρό άγονο χωράφι του
και κάθισε να ξαποστάσει
ανάβοντας το τσιγάρο του
πάνω στην ακανόνιστη πέτρα
έχοντας κάνει έτσι το καθήκον μου
απέναντι στους ανθρώπους.

ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

Κάθε δέντρο έχει
τις ρίζες του,
κάθε ρίζα
και το τραγούδι της.
Μπερδεύεται το τραγούδι
μ' ένα κομμάτι ψωμί.
Φωτογραφίζομαι δίπλα
εικόνες των Αγίων.
Οι άγιοι νιώθουν αδικημένοι
δίπλα μου.
Συνομιλώ
μ' ένα ανταρτόπουλο που έζησε
στον εμφύλιο.
Πολύ την αγάπησα
την πατρίδα μου, είπε
κι ας μην την ορίζω.
Ύστερα άδειασε απ' τις τσέπες του
μικρά αντικείμενα.
Όταν προσπάθησε να τα ξαναβάλει
στη θέση τους, δε χώρεσαν όλα.
Δεν φτάνει μονάχα το φως,
είπε.
Χρειάζονται οι άνθρωποι το ψωμί
το νερό και το τραγούδι
κάτω απ' τον Ήλιο.

ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Θέλω να γράψω ένα τραγούδι
για την πατρίδα μου.

Ένα τραγούδι
για τους εργάτες και τους μαχητές
όλης της Γης.

Ένα τραγούδι
για την ειρήνη και τη χαμένη
ελευθερία.

Θέλω να γράψω ένα τραγούδι
μεγάλο σαν όνειρο
κι ωραίο σαν τριαντάφυλλο.

Ένα τραγούδι
δυνατό σαν δώδεκα βάρδιες εργασίας,
γρήγορο σαν τον άνεμο
για να τραβά ψηλά – ψηλά
τις κόκκινες σελίδες του
ο Ήλιος.

Ένα τραγούδι
κοφτερό σαν το γυαλί
για να χωρά βαθιά – βαθιά
μες στην καρδιά της αδικίας.

Θέλω να γράψω ένα τραγούδι
απλό σαν το τραπέζι
της φτωχικής κουζίνας,
γερό σαν ατσάλι
για να αντέχει στη δοκιμασία.

Ένα τραγούδι
σίγουρο σαν το παιδί στην αγκαλιά
της μάνας.

Ένα τραγούδι – ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΔΙΚΑΙΩΣΗ

Συνάντησαν
την αβάσταχτη μοίρα
την ωραία γυναίκα
την ανέπαφη αρετή.
Πέρασαν το ποτάμι
φορώντας το πουκάμισο
με τη μεγάλη σφραγίδα
του ήλιου.
Έσβησαν
την ασυγκράτητη δίψα τους
με την ελπίδα
του Γέλιου.
Βρήκαν το δάκρυ
μέσα στην ανηφόρα
της ψυχής
και το σπαθί
μες στον καθρέφτη
της ανάγκης.
Συμπλήρωσαν το γεύμα τους
με λίγα ψίχουλα
που βρήκαν μέσα στο όνειρο.
Θα βρουν δικαίωση
όταν ζωντανέψουν τα όνειρα.
Όταν ο ήλιος
λάμπει μεσούρανα
πάνω απ' τον κόσμο
σαν φωτοστέφανο
της δικαιοσύνης.
Όταν κι ο τελευταίος
γενναίος βρει

μες στις παλάμες του
τα αγαθά
της ελευθερίας
και της ειρήνης.

ΕΛΛΑΔΑ

Τα λιμάνια τα έρημα
της πατρίδας τα τρόπαια,
το άγονο χώμα
της Μούσας το δώμα.

Πάνω στα κάστρα των πόλεων
φρουροί άγρυπνοι των ερώτων
ο Αχιλλέας, ο Ορέστης, ο Τηλέμαχος
και γυμνοί ημίθεοι των ορέων
του Ελικώνα, του Ταϋγέτου, του Πίνδου.

Προφητείες και σύμβολα
για σημεία και τέρατα
στων όπλων το στόχαστρο.
Των καιρών οι αδόκιμοι
στης αβύσσου το βάραθρο
κατρακύλησαν.

Του Δικαίου την τήβεννο φέροντες
άγιοι τρισχίλιοι έρχονται
κι άλλοι τόσοι προσεύχονται
του σιδήρου να δουν τα ρινίσματα
του χαλκού τα ελάσματα.

ΕΙΡΗΝΗ

Τιμή, τιμή και Δόξα
στους ειρηνιστές
στους ειρηνόφιλους Δόξα.
Στων ειρηνοδρόμων τα έπαθλα
Δόξα.
Στων εργατών το αριστούργημα
Δόξα και Ζήτω.
Δόξα
στων εργοστασίων τις πρώτες ύλες
από μέταλλα
- χαλκό, σίδηρο και χάλυβα -
για της Ειρήνης
τους ιερούς σκοπούς:
των τηλεπικοινωνιών,
των σχολικών κτιρίων,
των μεταφορικών συρμών.
Δόξα
στα πιασμένα
απ' το χέρι της Ειρήνης
των κηπουρών τα σύνεργα.
Δόξα και Γεια στα χέρια σου
Ειρήνη
που μέσα τους φωλιάζει
η ελπίδα, τα όνειρα και το μέλλον
του κόσμου!

ΙΩΒΗΛΑΙΟ

Καθώς οι σιδηροδρομικοί συρμοί
θα διασχίζουν
τις εργατικές συνοικίες
καθώς τα υπερηχητικά μεγαθήρια
θα διαγράφουν κύκλους
πάνω απ' τα στάδια, τα πάρκα
και τα μουσεία του μέλλοντος
καθώς θα συντάσσεται
η μεγάλη εγκυκλοπαίδεια του ανθρώπου.
Καθώς το διαστημόπλοιο του Ήλιου
θα ανέρχεται το στερέωμα
επανδρωμένο με τις έννοιες
της χαράς, της τιμής, του αγώνα,
το μεγάλο ρολόι της ποίησης θα σημαίνει
τη γέννηση, τη συνέχεια και την αθανασία
της παγκόσμιας άνοιξης!

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

I

Τα απογεύματα του φθινοπώρου
κάθομαι
μπροστά στο μεγάλο σαλόνι,
αλλάζω θέση στις φωτογραφίες
απέναντι στο παλιό ξύλινο έπιπλο
αφουγκράζομαι
τον παρατεταμένο θόρυβο
της μοτοσικλέτας
κάτω στο δρόμο.
Ύστερα καπνίζω δυο στίχους
απ' το τσιγάρο μου
που χάθηκαν μέσα στη σύγχυση
της ημέρας
απλώνω το βλέμμα μου
μπροστά στο παράθυρο
της κουρασμένης πολιτείας
και βυθίζομαι μέσα στο όνειρο.

II

Τα μεγάλα παγερά απογεύματα
του χειμώνα
πάνω σ' ένα φύλλο χαρτί
απ' τα παλιά ημερολόγια
κάνω έναν απολογισμό στα προηγούμενα
και σχεδιάζω για τα χρόνια που έρχονται
τα μικρά και μεγάλα προβλήματα
με τα πολλά ερωτήματα
που θέλουν μια σίγουρη λύση

την αγωνία για την καινούργια γέννα
που είναι αιώνια.

Ύστερα υψώνω μια πυραμίδα φως
και ανεβαίνω ψηλά
με την ανεμόσκαλα του χρόνου
αφουγκράζομαι τους σφυγμούς του απείρου
και προσεύχομαι για την εκπλήρωση
του φωτεινού μου ονείρου.

III

Κάθε που ξημερώνει
βγάζω από τις τσέπες μου
δυο στίχους απ' τα παλιά ποιήματα
και τους εξακοντίζω
στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα.

Ύστερα τινάζω ευλαβικά
τη σκόνη των άστρων
που κάθισε νύχτα στα μαλλιά μου
νίβω το ωραίο κεφάλι
και υποκλίνομαι βαθιά
μπροστά στο μεγάλο καθρέφτη
του ήλιου.

Κάθε που ξημερώνει
ξεθωριάζει τούτο το όνειρο
σβήνει, σαν μια σχισμένη σημαία
χάνεται στα μονοπάτια
του χρόνου.

IV

*Μέσα στο δίσκο
το βιβλίο και το ποτήρι
με το νερό.
Η γριά μάγισσα της νύχτας
με τη λεπτή κλωστίτσα
υφαίνει το όνειρο.*

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

Λιακάδα, υγρασία, παγωνιά.
Εναλλάξ φαινόμενα καθημερινά.
Έφευγε σιγά-σιγά ο χειμώνας
σε μια ανεπαίσθητη σιωπηλή
υποχώρηση.
Οι μέρες φορτωμένες με των αγίων
το εορτολόγιο.
Παλιά σκόρπια ποιήματα και σημειώσεις
στον χρόνο το περιθώριο.
Εργάτες νύχτα στο δρόμο
με τα χέρια χωμένα βαθιά
στις τσέπες του σακακιού τους
σαν δυο μικρά χελιδόνια στις φωλιές τους
την άνοιξη.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ

Η ώρα εννιά.
Φωτίζει στη γωνιά
ο φανοστάτης.
Ο αγέρας σφυρίζει παγερός.
Στο δρόμο βιαστικός
ένας εργάτης.
Αλήτες δίπλα του περνούν.
Πρόστυχα λόγια ξεστομούν.
Αυτός συνέχεια
βηματίζει.
Στα χείλη του Γέλιο
ανθίζει.
Κάτι θυμάται πάλι.
Ψηλά σηκώνει το κεφάλι.
Έχει μια δίδυμη χαρά
που 'ναι μεγάλη σαν τη Γη
γλυκιά σαν πορτοκάλι
και τη φανέρωσε η ζωή
για να ξεχνά τη βιοπάλη.
Θυμάται τη στιγμή
στην εκκλησία
που η μια του κόρη
ονομάστηκε Αρετή
κι η άλλη Αθανασία.
Στο σπίτι γελαστός
ένας πατέρας.
Δεν τον τρομάζει
η δουλειά,
οι προσβολές,
ο αγέρας!...

ΑΣΠΡΟ - ΜΑΥΡΟ, «ΚΟΚΚΙΝΟ»

Στης εικοσαετίας
του κόκκινου κύκλου την επέτειο,
αντί άλλης ενέργειας
ύψωσα το συναίσθημα
πάνω απ' τη λογική
μα δεν τα κατάφερα.
Δεν είναι όλες οι χρονιές
παραγωγικές -
σκέφτηκα, καθοδηγούμενος
από άλλες αιτίες
και κάθισα ν' απαριθμήσω τους στίχους μου
κυνηγημένος απ' τη λαιμαργία
του μαχαιριού.
Με τη φορά που είχα
άρχισα να τους δένω ματσάκια
και τους πετούσα στην άκρη
σαν χερόβολα σιταριού
πάνω στη θημωνιά των θεριστών.
Συμπέρανα τότε πως είναι πλεονασμός
οι ποιητές να μη χορταίνουν
το γράψιμο
και στο κεφάλι μου
ξεσπούσαν καυγάδες που στήγανε οι κουτσοί
με τους άλλους με τα δυο γερά πόδια
που βαστούσαν ομπρέλες σειώνοντας τες
πάνω απ' τον ήλιο.
Άσπρο - Μαύρο, «Κόκκινο»
- είπα.

ΑΝΟΧΥΡΩΤΗ ΠΟΛΗ

Ανοχύρωτη πόλη λεηλατημένη,
ανυπεράσπιστη πολιτεία.
Παλιά, σημαδεμένα απ' το χρόνο
χαλάσματα
με πόρτες κατάντικρυ
στο βουνό και τη θάλασσα.
Τ' απόβραδα
στους τοίχους τους σκοντάφτουν
τα πουλιά της δυστυχίας.
Τις γκρίζες μέρες του φθινοπώρου
κατηφορίζει στα σοκάκια
η γριά μάγισσα της δύσης
με το ντέφι της
και πίσω της τρέχουν
ξεφωνίζοντας
τα αργόσχολα παιδιά
της συνοικίας.
Πέρα, μακριά στο ποτάμι,
ο ξωμάχος άναψε το στερνό του
τσιγάρο,
στηρίχτηκε στο μπαστούνι του
και κίνησε για το σπίτι
την ώρα που ο Ήλιος διεκπεραίωνε
και την τελευταία του επιστολή,
μπροστά στο κατώφλι
τούτης της απόμακρης πολιτείας.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Ημερολόγιο αναμνήσεων

ποιητική συλλογή

ΑΡΤΑ, 1999

*Στη μνήμη των νεκρών
των κοινωνικών αγώνων.*

ΔΙΑΣΤΑΣΗ

I

Τρέχουν τα γεγονότα γύρω σου
χωρίς να μπορείς
να τα παρακολουθήσεις
σαν έναν στρατοκόπο
που έχασε το ρυθμό
της περπατησιάς του
μέσα στην έρημο.
Τις παγερές ημέρες του χειμώνα
ο άνεμος κόβει βόλτες
έξω απ' τη μάντρα του εργοστασίου
– με τα μεγάλα μπαλώματα του ουρανού
να χάσκουν πάνω απ' το κεφάλι σου –
σου κλείνει τα μάτια
και συ του απλώνεις τα χέρια σου
σε μιαν αδιόρατη χειραψία
ζωής και θανάτου.

II

Προσπαθείς να ζεστάνεις
τα χέρια σου
μέσα στην αναλαμπή των άστρων
αλλά τα άστρα είναι μακριά
και δεν τα φτάνεις,
Προσπαθείς να βολέψεις κάπου
τ' άνεργα χέρια σου
κι αυτά δε βολεύονται.
Νομίζεις ότι αγγίζεις την ευτυχία
με τα χέρια σου

κι η ευτυχία γλιστράει
μέσ' απ' τα χέρια σου
όπως γλιστράει ένα κέρμα
πάνω στην άσφαλτο.
Κι απομένουν πάλι
τα ευαίσθητα χέρια σου
μουδιασμένα
μέσα στον πόνο και τη δυστυχία.

ΦΩΤΑΓΩΓΙΑ

Ανοίξτε
τα παραθυρόφυλλα
να μπει ο Ήλιος.
Τις σκάλες καθαρές
κρατήστε
να κυλήσει το φως.
Αφήστε
το φως ν' ανταμώσει
τους μεταλλωρύχους,
τους μαρμαράδες,
τις φτωχές παλάμες
της μάνας
που άδειες είναι
σαν δυο σπασμένες
πήλινες στάμνες
πεταμένες στο χώμα.

ΠΟΛΥ ΚΟΥΡΑΓΙΟ ΘΑ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙ

Αχ, πολύ θα νοσταλήσει ο κόσμος
το βιολί μέσα στην έρημο
πολύ θα περπατήσει κι ο τραγουδιστής
μέχρι που νά βρει τη φωνή του
νά βρει κι ο προλετάριος
μέσ' στο καπέλο του μια κούπα φως.
Αχ, πολύ κουράγιο θα χρειαστεί
ν' ανθίσουν δυο λιανοτράγουδα
μεσ' στις κυρά ζωής τον κήπο
ν' ανηφορίσουν τρεις σταλαγματιές νερό
μέσα στις φυλακής τον τοίχο.

ΟΤΑΝ ΛΙΓΟΣΤΕΥΕΙ ΤΟ ΦΩΣ

Σκληροί μήνες
ο Ιούνης, ο Ιούλης, ο Αύγουστος
σε μια κοινωνία που κυβερνά
ο αποκλεισμός, η δυστυχία, ο θάνατος.
Δύσκολες μέρες
η Παρασκευή, το Σάββατο, η Κυριακή
όταν εξαντλείται
η δύναμη, το θάρρος, η υπομονή.
Βαριές ώρες το βράδυ
η ενάτη, η δεκάτη, η ενδεκάτη
όταν στο σπίτι λιγοστεύει
το φως, το ψωμί, το αλάτι.

ΚΟΚΚΙΝΟ ΜΗΛΟ

Όταν τα παιδιά
χαμογελάνε στον ήλιο
όταν η μάνα
λύνει τα χέρια της
στην ποδιά
ένα αλλιώτικο
πέφτει απ' τη μηλιά
κόκκινο μήλο.
Όταν συζητάμε απλά
στον καφέ μας μπροστά
σημαίνει φιλία.
Όταν οι γυναίκες
σηκώνονται όρθιες
δυο σελίδες κόκκινες
υψώνονται σκόρπιες
από χιλιάδες βιβλία!

ΑΝΑΦΟΡΑ

Για τους λαούς γράφω
τους βουτηγμένους
στο αίμα.
Τα γκρεμισμένα σπίτια
και τις έρημες πόλεις.
Τις συνοικίες
με τις δωδεκάψυχες μάνες.
Για τους άντρες
που τους λένε αντάρτες
κι έχουν το δίκιο τους
χαραγμένο βαθιά
κάτω απ' το βλέμμα.

ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ

Οι σίχοι μου στων ετών
άντεξαν τη δοκιμασία.
Μέρα μεσημέρι
σεργιάνισαν ολομόναχοι
κάτω απ' τον ήλιο
σαν τους ξυπόλυτους οδοιπόρους
που αντάμωσαν.
Μες στη μεγάλη τσέπη
του παντελονιού τους
κρύβουν την παλιά τραγιάσκα
και λίγα ψίχουλα
που περισσεύουν απ' το καρβέλι τους.
Το απόβραδο
μπήκαν στην καρδιά
της αδικίας
και φύτεψαν τα δώδεκα δέντρα
της αλήθειας.
Μέσα στους στίχους μου σφυρίζει
ο μακρινός αντίλαλος
απ' τις τέσσερις καμπάνες
της επανάστασης.

ΨΥΧΟΣΤΑΣΙΑ

*Αν για ταξίδι μακρινό
προοριστώ
με τη βαλίτσα μου γεμάτη
με χειρόγραφα
θα φύγω.*

*Κι αν ακατάστατος
παραβρεθώ σε ποιητών
συμπόσιο μελλοντικό
θα 'ναι γιατί γι' αυτό
δε θα 'χω σχεδιάσει.
Ο χρόνος ο λεγόμενος
ελεύθερος
για ένα ποίημα με θέμα
το «ΚΕΦΑΛΑΙΟ» του Μαρξ
θα 'χει περάσει.*

Η ΦΛΟΓΑ ΠΟΥ ΚΑΙΕΙ

Όλο και πιο πολύ
λιγοστεύει η αντοχή
κι οι σελίδες του βιβλίου.
Όλο και περισσότερο
στερεύει το δάκρυ.
Όλο και περισσότερο
ξεμακραίνει ο απόηχος
των τραγουδιών
της παλιάς συντροφικής
παρέας.
Όλο και περισσότερο
μικραίνει ο αντίλαλος
της διαδήλωσης
στην ησυχία της νύχτας.
Όλο και περισσότερο
δυναμώνει
η φλόγα που καίει.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Μεταίχμιο

ποιητική συλλογή

ΑΡΤΑ, 2001

Σ' αυτούς
που έδωσαν δείγματα
ενόρασης, συναίσθησης, επιείκειας.

ΑΝΕΒΑΙΝΟΝΤΑΣ

Ορθοπάτησα
σ' ανηφορικό
κι απότομο δρόμο
αφήνοντας πίσω μου
τις αλυσίδες
κομμάτια.
Τώρα μπροστά μου
βλέπω τον άνθρωπο
ανεβαίνοντας.

Ο ΟΡΚΟΣ

Τον όρκο
μπροστά στον Ήλιο
ξεδίπλωσα
τις φοβερές ημέρες
μνημονεύοντας.
Να στροβιλίσει
ο άνεμος
όλο του το κόκκινο
τα μέσα του κόσμου
φως γεμίζοντας.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ

Όσο θα φεύγει
ο καιρός
όλο και λιγότερα
θα ξέρετε για μένα.
Συνήθισα πια
στην εγκαρτέρηση
στη σιωπή
κι έχω εφαρμόσει
κι ένα πρόγραμμα αυστηρό
αυτάρκειας
και πειθαρχίας.

ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Έχω μια γλώσσα στέρα
και μια καρδιά πλατιά
σαν θάλασσα.
Γι' αυτό τους εκτιμώ
τους εργάτες της θάλασσας.
Τ' απόβραδα μπαίνω
στη σκέψη τους
και συνομιλώ με τη μεγάλη
σοφία τους.
Εγώ με τις αδέξιες λέξεις
και τη μεγάλη καρδιά.

ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Είναι τώρα καιρός
που δεν έγραψα στίχο
έστω και ένα.
Όμως επιμένω να αντιγράφω
ξανά και ξανά
τα παλιά μου στιχάκια
έτσι για να μη δώσω
επιχειρήματα σε κανέναν
να πει πως έπαψα
να έχω κίνητρα
για να γράφω ποιήματα.

ΡΟΥΤΙΝΑ

*Αυτή την έννοια
τη συνάντησα πολλές φορές
και την απέρριψα.
Είναι ίσως ο θόρυβος το πρωί
πριν αρχίσει η μέρα.
Ίσως η ησυχία το βράδυ
που κοιμάται η πόλη.*

ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ

Δω πάνου έχει τις ρίζες του
η ακακία, η λεύκα, ο πλάτανος.
Στη λιθοσωριά βγαίνει
η τσουκνίδα, το αγκάθι, η ρίγανη.
Στο φως ανασαίνει
το μυρμήγκι, η μέλισσα, η αράχνη.
Δω πάνου είναι χτισμένη
η αχυροκαλύβα, η αητοφωλιά, η στάνη.
Δω πάνου έχει τις ρίζες του
ο άνεμος, ο Ήλιος, ο ουρανός.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ο άνθρωπος!
Με το σοφό
σαν λεξικό
και στρογγυλό
σαν την υδρόγειο
κεφάλι.
Η δύναμή του πιο πολύ
κι από τον άνεμο μεγάλη.
Ο άνθρωπος!
Με θαύμα μοιάζει.
Η δύναμή του
με τρομάζει.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Ο χρόνος χαιρετίζει τον ερχομό
ενός τραγουδιστή.
Ο κόσμος δεμένος
με κόκκινη κλωστή.
Σε λίγο ξημερώνει.
Του πόνου το ταξίδι
τελειώνει.
Ο Ήλιος στέλνει τους πιο θερμούς
χαιρετισμούς
σ' όλους τους ταπεινούς.

ΑΝΑΤΑΣΗ

*Α! Στρογγυλό το φεγγάρι
στο στερέωμα τ' ουρανού.
Σίγουρα ξαστεριά θα φέρει.
Α! Τολμηρό παλικάρι
στην καρδιά και το νου.
Σίγουρο, σταθερό χέρι.
Α! ταπεινό το φεγγάρι
τα φώτα του σκόρπισε
πάνω στο δρόμο.
Α! Ωραίο, σεμνό παλικάρι
τα σπαθιά του ακόνισε
μέσα στο όνειρο...*

ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ

Έρχονται οι μέρες, φεύγουν.
Το πολύ και το λίγο χάνουν
οι άνθρωποι.
Ο χρόνος με την εύθραυστη
γυάλινη σφαίρα του
ξιφουλκεί.
Το σκιάδιο
ο σάκος
το ραβδί του οδοιπόρου.
Ξερά φύλλα στο δρόμο
απ' την οροφή του φθινοπώρου.

ΑΝΑΠΟΔΡΑΣΤΟ

Υπάρχουν χειρότερα
κι απ' το θάνατο.
Το ανικανοποίητο
έχουν οι άνθρωποι – είπε.
Κι εγώ επιμένω
να γράφω στο ίδιο μοτίβο
συγκαταβατικός με τους εξόριστους –
ένας εξόριστος είναι
για πάντα εξόριστος,
αλληλέγγυος με τους Αγίους,
– ένας άγιος δεν έχει
χρονολογία γεννήσεως
και φίλος με όλους,
– ένας φίλος δεν έχει
ανάγκη από συστάσεις
ανέκφραστα πράγματα
βιαστικά, αναπόδραστα
γιατί ο χρόνος δεν περιμένει.

Η ΦΩΤΙΑ

Κάηκαν οι άκριες
των χεριών μας
μέσα στον πάγο
τα σίδερα λύγισαν
κάτω απ' τα πόδια μας
μες στη φωτιά.
Σαν άκαυτη βάτος
μες στην αλήθεια
καίει η φωνή μας
κι ύστερα ξεδιπλώνεται
μες στο μεγάλο ωκεανό
της ελευθερίας
της δικαιοσύνης
της ειρήνης.

ΜΑΖΙ ΣΑΣ

Μες απ' τη μάντρα
του εργοστασίου
είμαι μαζί σας.
Μες απ' το προαύλιο
του φτωχόσπιτου
είμαι μαζί σας.
Μεταφέρω σε σας
την αγωνία των άλλων
που είναι έξω σφιγμένοι
στον ζωστήρα των αχθοφόρων
ζωσμένοι στο ρυθμό
των αργαλειών
πέρα και πάνω απ' τα όρια.

ΝΟΜΟΤΕΛΕΙΑ

*Ο χρόνος δεν κάνει
διάλειμμα.
Δεν υπακούει
στα παραγγέλματα.
Η ύπαρξη υποκύπτει
στη μοίρα της.
Η ζωή συνεχίζει
το δρόμο της.*

ΤΟ ΑΣΤΡΟ

Πρώτα για το άστρο
του μέλλοντος
θα μιλήσω.
Για τα χρώματα
και τις επιδράσεις τους.
Για τα μέταλλα
που σκληρά δοκιμάστηκαν.
Τέλος μ' ένα μυθιστόρημα
θα καταγράψω
ολόκληρη τη ζωή μου.

ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

1 (Ο ΘΕΟΣ ΜΟΥ)

Ἦρθαν ἔτσι τὰ πράγματα
κι απομακρύνθηκα
πίσω ἀπ' τις φωτεινές βιτρίνες
τις ολόασπρες συνοικίες
τις πολυάσχολες πολιτείες
ἀφησα τὴν ἔρευνα καὶ θεωρίες
για αυθεντίες καὶ χαρισματικές
ηγεσίες
μακριὰ ἀπὸ ἀρχαία κείμενα
καὶ νομοθεσίες
κι ἀναζητούσα ἓνα καταφύγιο
ἀπὸ ἀνθεκτικὸ υλικὸ – ογκόλιθους,
σκαλοπάτια, ποιήματα
για νὰ δοκιμαστούν οἱ δυνάμεις μου
μέσα στὴν ἀντοχὴ τοῦ χρόνου
καὶ κάθισα ν' ἀνασάνω
μιαν δροσοστάλα τῆς ἀνοιξῆς
μπροστά στὴ μεγάλη πύλη τοῦ Ἡλίου
για νὰ ξαναγεννηθεῖ τὸ φῶς μου
μέσα στὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ κόσμου.
Ἔτσι μου ὀρίζε ὁ θεός μου.

2 (Ο ΕΑΥΤΟΣ ΜΟΥ)

Ἦρθαν ἔτσι τὰ πράγματα
κι ἀπόμεινα σκυφτός
με τὴν πίκρα ἐπτασφράγιστη
μεσ τὴν καρδιά μου
να βολοδέρνω ἀπὸ ἀδιέξοδο
σε ἀδιέξοδο
μόνος με τὰ μάτια μου πυρωμένα
σαν δυο μικρά λιοκούκουτσα
πάνω στὴν ἀσπρισμένη πέτρα
ἄφωνος με μὴ φωνή
ραγισμένη κι ἀνήμπορη
να ἐκφράσει τὸ τέλειο
τὸ ἀνέκφραστο, τὸ ἀπέραντο
με μὴ γεύση στὸ στόμα μου
κυπαρισσόμηλου καὶ δυόσμου.
Αὐτός ἦταν ὁ εαυτός μου.

Ο ΔΙΑΒΑΤΗΣ

Βάδιζε βιαστικός
επιβάτης στα ίδια του τα χρόνια
με μεγάλα ανοιχτά βήματα
που τα καθόριζε η γιγάντια
σωματική του διάπλαση.
Έλεγε ένα μονότονο μονόλογο
με μια μπουχτισμένη
όλο κενότητα φωνή
με το χαρακτηριστικό ήχο
της ξεκούρντιστης κιθάρας
ή της πέτρας καθώς σκοντάφτει
στο βάθος του πηγαδιού
πολλαπλασιάζοντας
αυτή την εσωτερική του κενότητα.
Αυτός ο περαστικός
με τις πλατιές χειρονομίες του
άφηνε μια σκιά κάτω στο πεζοδρόμιο
σκόρπια και τόσο παλιά
σαν χρονολογία γεννήσεως του ανθρώπου
καταχωρημένη στα βιβλία της ιστορίας
ή σαν μιαν απλωμένη παλάμη
έτοιμη να συγκροτήσει γροθιά
σε μιαν εκδήλωση διαμαρτυρίας.

ΔΕΙΓΜΑ ΓΡΑΦΗΣ

*Υπογράφουν τη γέννηση του ανθρώπου
στα βιβλία της ιστορίας.
Μπήγουν το μαχαίρι βαθιά – βαθιά
μες στην καρδιά της αδικίας.
Μ' ένα αχ κι ένα ζήτω τραγουδούν
τη χαρά και τη δυστυχία του κόσμου.
Η αντοχή τους δείγμα γραφής
στη μεγάλη σελίδα του πόνου.*

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Όταν μεθαύριο κατακάτσει
ο κουρνιαχτός
απ' την επέλαση της θύελλας
όταν καταλαγιάσει
ο βρυχηθμός της νύχτας
όταν στεργιώσει σαν βράχος
η ρίζα του δέντρου
μέσα στο χρόνο
όταν παγώσει τ' ατσάλι
μες στο καμίνι της σιγουριάς
τότε θα βρούμε καιρό
για τα λόγια
που μένουν αταίριαστα
κομμένα στη μέση
σκόρπια σαν τα κομμάτια
από ένα συναρμολογούμενο
παιδικό σχέδιο
κάτω στο πάτωμα
ή σαν τα κομμάτια
από ένα εξοχικό λυόμενο σπίτι
που ποτέ δε στήθηκε όρθιο.

ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΟ

Το πρωινό ήταν
λιτό.
Οι σημειώσεις
για ένα ποίημα
αντιπολεμικό.
Η εγκάρδια χειραψία
του φίλου
κι ένα κομμάτι Γέλιου
μπροστά στο μεγάλο
σκαλοπάτι του Ήλιου.

ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ

Την αντοχή είχα
των δέντρων.
Μεγάλωσαν μαζί μου
τα δέντρα.
Μαζί τους μεγάλωσε
και το τραγούδι.
Μες στη γροθιά μου
και τώρα ακόμα
κρατάω γερά κάτι
απ' το φως
που εκπέμπουν.

Ο ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Κάπου στο μέλλον
του αποχαιρετισμού
θα σημάνει η ώρα.
Θα μείνουν τα δαχτυλικά
αποτυπώματα
επάνω στα πράγματα.
Ο ίσκιος πίσω απ' τις μάντρες.
Τα βήματα θ' αφήσουν σημάδια
επάνω στην άσφαλτο.
Το βιβλίο, το μαχαίρι και το κανάτι
επάνω στα ράφια.
Και μια μικρή παλιά φωτογραφία
στη γωνία
πάνω απ' τη θερμάστρα.

Η ΑΛΛΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Με τα χοντρά σφυριά
επάνω στην πέτρα
άφησαν την ανάσα τους.
Με τα παλιά τους ρούχα
μες στα χωράφια
ξεχάστηκε η σκιά τους.
Τίποτα το ξεχωριστό
δε συνάντησαν πάνω σ' αυτά
τα χωράφια.
Μόνο ένα μικρό κυπαρίσσι
που φυτρώνει στο πάνω μέρος
της καρδιάς
την ώρα που σφίγγουν τα δόντια.

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

Έκοψε με το ψαλίδι
τα καλώδια του τηλεφώνου
αφαίρεσε το περιεχόμενο του πακέτου
– κράτησε τα επικολλημένα
γραμματόσημα –
το τοποθέτησε με αργές κινήσεις
στα ράφια της βιβλιοθήκης
πέταξε τα χαρτιά του περιτυλίγματος
μες στο δοχείο των απορριμμάτων
μετανιωμένος για την αρχική του
απόφαση.

Ύστερα ξήλωσε μ' ένα μαχαίρι
το ηλεκτρικό κουδούνι της εξώπορτας
κι απόμεινε εκεί
ανάμεσα εσωτερικού κι εξωτερικού
χώρου
σιωπηλός, ανέκφραστος, άφωνος
αποκομμένος
από και προς την πραγματικότητα.

ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑ

Ήταν γύρω στα σαράντα
καλοντυμένος
με δύο στενούς γκρίζους
κροτάφους
μ' ένα στεγνό οστεώδες
χαρακωμένο πρόσωπο.
Κάπνιζε το τσιγάρο του
ήσυχος, σιωπηλός, απόκοσμος
παρατηρώντας τα χελιδόνια
που έχτιζαν τη φωλιά τους
τιτιβίζοντας
στο απέναντι μπαλκόνι
κάτω απ' το στέγαστρο.
Έσβησε με αργές κινήσεις
το τσιγάρο του
και σηκώθηκε με μιαν ανείπωτη
ευλαβική ειλικρίνεια
αποτυπωμένη έντονα
επάνω στο μέτωπο.

Η ΘΥΕΛΛΑ

Μες απ' το σκοτάδι
προβάλλει η θύελλα.
Το σύννεφο χαμηλώνει
το σέρνει ο άνεμος.
Το δάκρυ απλώνεται.
Τα ελαιόδεντρα
το εργοστάσιο
το σύννεφο.
Ο δημιουργός δείχνει
το δρόμο.
Το φως σκοντάφτει
στον πόνο.

ΟΙ ΕΝΟΙΚΟΙ

Πάνω απ' το παλιό
μηχανουργείο
η οικοδομή με τα τρία
πατώματα.
Μέσα της κλεισμένοι
οι ένοικοι.
Το ηλικιωμένο ζευγάρι
οι τρεις μετανάστες
ο άνεργος.
Ένας μεσόκοπος άντρας
διηγείται στο φίλο του
μια δραματική ιστορία.
Και η φωνή του βάρδου
που αντέχει να τραγουδήσει
μια τέτοια πραγματικότητα.

ΟΡΓΩΜΑ

Οργώστε
πάνω στα πεζοδρόμια·
ύστερα τα πεδία της μάχης
πάρτε αμπάριζα.
Ευπνήστε
τους σκοτωμένους.
Μπροστά στις σημαίες
χαραξτε τις λέξεις:
ΠΟΤΕ ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΙΑ.

ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Ένα σύννεφο πηγαινοέρχεται
κάθε απόγευμα σαν διαδήλωση
πάνω απ' την εργατική συνοικία.
Το πριόνι κάθετα στη ρίζα του δέντρου
για τις σελίδες του βιβλίου
με την επιστημονική θεωρία.
Τα ιδανικά του κόσμου
δικαιοσύνη κι ελευθερία.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Τα Υστερόγραφα

ποιητική συλλογή

ΑΡΤΑ, 2002

Στο ανθρώπινο Γένος.

ΟΙ ΠΛΗΓΕΣ

*Με πληγώνει η δυστυχία
και η ματαιοδοξία του κόσμου.
Με πληγώνουν οι σίχοι μου
και το φως μου.
Με πληγώνει
ο ίδιος ο εαυτός μου.*

Η ΑΠΟΔΡΑΣΗ

Τις νύχτες καταστρώνω
ένα σχέδιο απόδρασης.
Ονειρεύομαι ένα Ιωβηλαίο
για την αγάπη, την ειρήνη
και τη φιλία του κόσμου.
Σφυρηλατώ τους στίχους
του τραγουδιού
για τον συνάνθρωπο και τον αδελφό.
Χαιρετίζω έναν κόσμο αλλιώτικο
που έρχεται πάνω απ' το χρόνο
σαν ένα χαμόγελο φωτεινό.

ΑΓΑΠΗ

*Πιο πολύ κι απ' τον εαυτό μου
τις λέξεις αγάπησα.*

*Μα πιο πολύ κι απ' τις λέξεις
αγάπησα τους ανθρώπους.*

ΤΟ ΟΝΟΜΑ

Είχα ένα όνομα άγιο
απλό και συνηθισμένο
κι έλεγα πως θα γλίτωνα
απ' τις Συμπληγάδες του κόσμου.
Κάθε στιγμή ήμουν έτοιμος
για την καλύτερη λύση.
Ήμουν ένας ανώνυμος άγιος.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Πολύ την αγάπησα
τούτη την έννοια.
Τόσο πολύ που αν είχα
μια κόρη
θα την ονόμαζα
Ελευθερία.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Οι τρεις λυπημένες γυναίκες
με τις μεγάλες μαντήλες της δύσης
διάβασαν αποσπάσματα
απ' το Βιβλίο της Γέννησης
ύψωσαν το βλέμμα τους επάνω
έως όλο το βάθος του απείρου
σαν διαρκές σημάδι της θύμησης
και βγήκαν την ενάτη την ώρα – το βράδυ –
μ' έναν αθόρυβο, ανάλαφρο βηματισμό
ώσπου οι σκιές τους χάθηκαν στο σκοτάδι.

ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ

*Τις ημέρες του Ιουλίου
γράφω τα υστερόγραφα του Ήλιου
χαιρετίζω τις γυναίκες του δειλινού
επιταχύνω το βήμα μου
και φτάνω ψηλά έως το άπειρο.
Στο όνειρο ανοίγω παράθυρο.
Στους φίλους μου απευθύνω χαιρετισμό
εγκάρδιο κι αδελφικό.*

ΕΞΟΥΣΙΑ

Ἦμουν ένας αδύναμος
κι ασήμαντος άνθρωπος
κι ήθελα ν' αποκτήσω
μιαν εξουσία
που να 'χει διάρκεια
όπως η άφθαρτη τέφρα.
Και να, που στο τέλος
εγώ τα κατάφερα.

ΔΙΗΓΗΣΗ

Η διήγηση, οι σημειώσεις
στο περιθώριο της ημέρας
η απότομη παράταση σιωπής.
Το απόβραδο.
Μπροστά στη βιτρίνα
η αφίσα της μεγάλης πορείας
και το Χρονικό.

ΟΙ ΓΕΡΟΝΤΙΣΣΕΣ

Μεγάλη, γερασμένη
αιωνόβια βελανιδιά
στο έδαφος ριγμένη
και μεις εργάτες ταπεινοί
γράφουμε επιγράμματα
για τη ζωή μας την πικρή
και την αδικημένη
και στίχους επικούς
για τους γενναίους του κόσμου.

Μεγάλη, γερασμένη
αιωνόβια οξιά
και μεις φκιάχνουμε ράβδους
για τους ανήμπορους και τους φτωχούς
και λιανοτράγουδα
για μιαν ανθρώπινη ζωή
με τους ταξιδευτές του πόνου.

ΟΙ ΜΗΧΑΝΕΣ

Την ανάσα μου έκοβαν
οι μηχανές.
Ύστερα στο πεζοδρόμιο
έπεφτε η σκιά μου.
Τη σκιά μου άρχισαν
να ποδοπατούν
και τα τραγούδια μου
να ματώνουν.
Μα πιο πολύ άντεχα
κι απ' τις μηχανές.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

Τ' απόβραδα η σκέψη μου
ξεμακραίνει
σαν ένα μεγάλο πέτρινο καράβι
που ξεμακραίνει στον ορίζοντα
και διασχίζει το μέλλον.
Μ' αυτό το καράβι
φτάνω στην παραλία του Ιουλίου.
Εκεί στις αμμουδιές του ονείρου
συγκεντρώνω τα κοράλλια
της θύμησης
μέσα στο πυρωμένο τσουκάλι
του Ήλιου.
Κάτι απ' τη λάμψη τους
έχουν τα μάτια μου
και κάτι απ' το φλοίσβο τους
η φωνή μου.

Ο ΟΔΗΓΗΤΗΣ

Κοίταξα μέσα στον δίσκου
το ανέσπερο φως.
Ήμουν ωραίος και δυνατός.
Ήταν ο πρώτος μου εαυτός.
Οδηγητής μου ήταν ο Θεός.
Κοίταξα μέσα στον Ήλιου
το αέναο φως.
Ήμουν μόνος μου και σκυφτός.
Οδηγητής μου ήταν ο εχθρός
ο άλλος μου εαυτός.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ευτυχία υπάρχει
εκεί που δύο άνθρωποι συναντιούνται
και δίνουν τα χέρια σ' έναν όρκο
αιώνιας φιλίας
εκεί που ο ποιητής διορθώνει
τις σημειώσεις του
για το τραγούδι της ειρήνης
εκεί που ένας ανώνυμος Άγιος
χαρακώνει το καρβέλι του
σε δώδεκα φέτες
και το μοιράζει στον κόσμο.
Ευτυχία υπάρχει
εκεί που ένα τραύμα γιατρεύεται
απ' τον επίδεσμο της καλοσύνης
εκεί που η μάνα λύνει τα χέρια της
και ευλογεί το ταξίδι του γιου της.

ΓΑΛΗΝΗ

Τα Σαββατόβραδα αφουγκράζομαι
τον απόηχο της ημέρας
διορθώνω τα μαλλιά μου
με το χτένι της υπέροχης γαλήνης.
Γράφω στίχους για τους ωραίους
και σεμνούς προλετάρους.
Αφιερώνω ένα αυτόγραφο ευτυχίας
στα παιδιά της ειρήνης.

ΕΠΟΠΟΙΪΑ

Δω πάνου η καμπάνα σωπαίνει
δυο χιλιάδες τόσα χρόνια τώρα
γιατί κανένας δεν πεθαίνει.
Πάνε στον πόλεμο και πελακάν το δίκιο τους
σαν το λιθάρι
για το τραγούδι της ειρήνης
πάνε στον ποταμό και ανεμίζουν την αλήθεια
σαν το σιτάρι
για το καρβέλι της υπομονής.
Πάνε στα καπηλειά κι ανάβουν πυρκαγιές
της θύμησης
πάνε στα σταυροδρόμια κι υψώνουν αγάλματα
κι επιγραφές
για τους γενναίους της Γης
πάνω στο ξέφωτο με σάλπιγγες και σημαίες
για το ταξίδι της επιστροφής.

ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Θέλω να γράψω ένα τραγούδι
απλό σαν την αλήθεια
για τον εαυτό μου τον καθημερινό.
Θέλω να γράψω ένα τραγούδι
δυνατό σαν τη συνήθεια
για τον αδικημένο αδελφό.
Ένα τραγούδι μεγάλο
σαν το δρόμο
για τον ανθρώπινο πόνο.

Ο ΕΦΗΒΟΣ

Τα δειλινά του Αυγούστου
βυθίζομαι στη θάλασσα
και αναδύομαι ωραίος
σαν έφηβος
φορτωμένος με τα κοχύλια
της νοσταλγίας.
Ύστερα διαπερνώ με το βλέμμα μου
σαν ένα αδιόρατο ακόντιο
το σύννεφο,
αφήνομαι στην αγκαλιά
της κοσμικής αρμονίας,
και υφαίνω το όνειρο.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ

*Διαφύλαξα της πατρίδας μου
τους θεσμούς και τους νόμους.
Διαφύλαξα τη διαθήκη
που μου παρέδωσε ο Θεός μου.
Τίμησα με τους στίχους μου
τους ασήμαντους και τους ταπεινούς.
Τιμώμενος είναι κι ο εαυτός μου.*

Ο ΔΡΟΜΟΣ

Ήταν ελεύθερος και αήττητος
ο εαυτός μου ο υψωμένος.
Ο δρόμος μου ήταν ανοιχτός.
Ήταν ευάλωτος και ασήμαντος
ο εαυτός μου ο ταπεινός.
Ο δρόμος μου ήταν κλειστός.

ΤΟ ΟΡΑΜΑ

Βρήκαν το δάκρυ μες στο θεμέλιο
της ανάγκης
και το σπαθί μέσα στη ρίζα
της υπομονής.

Χαιρετίζουν τον ερχομό της άνοιξης
με δύο ντουφεκίες μες στην καρδιά
της δυστυχίας.

Με τη μεγάλη δύναμη της αλήθειας
και το ωραίο μονόγραμμα της αδελφότητας
σηκώνουν ψηλά έως τον Ήλιο το όραμα
της ελευθερίας και της ειρήνης.

ΕΝΥΔΡΕΙΟ

Φαντάζουν μικρά και διάφανα
τα πράγματα το βράδυ
κάτω απ' το φανοστάτη
σαν τους χρωματισμούς του βυθού
μέσα στο ενυδρείο.
Μοιάζουν λεπτά και παράξενα
τα νήματα της ψυχής το μεσημέρι
κάτω απ' τον Ήλιο
σαν τους φωσφορισμούς του νου
μέσα στο όνειρο.

ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ

Τις νύχτες ονειρεύομαι
έναν κόσμο γενναίο.
Γράφω τα λιανοτράγουδα
για το δίκιο και τις αλήθειες.
Σελιδομετρώ τα χειρόγραφα
για το καινούργιο βιβλίο.
Επιστρέφω ξανά
στις παλιές μου συνήθειες.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Έγραψα ένα τραγούδι απλό
για τον καιρό
τον μεγαλύτερο εχθρό
και μιαν απολογία
ένα τραγούδι-μαρτυρία.
Έζησα μια σημαντική ζωή
σε μιαν ασήμαντη εποχή
ποίηση γράφοντας
κι αναζητώντας ό,τι ακριβό
κι είχε χαθεί
μόνο και μόνο εκεί
στον έρωτα για τη ζωή.

ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Αλήθεια, πόση ευθύνη
κρύβει η διαμαρτυρία σου, ποιητή
πόση ταπεινοσύνη η προφητεία σου,
ουρανέ μου,
πόση βιασύνη το βήμα σου,
της ειρήνης συνοδοιπόρε
πόση καλοσύνη τα χέρια σου,
αδερφέ μου
πόση γαλήνη το βλέμμα σου,
σύντροφε
πόση δικαιοσύνη ο ερχομός σου,
Ήλιε μαντατοφόρε.

Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ

Πέρασα τη ζωή μου
ταξιδεύοντας μέσα στην ουτοπία.
Αρνήθηκα τον εαυτό μου
με τη γνώση ανοίγοντας δρόμο.
Έδωσα τις δυνάμεις μου
σε μια υπόσχεση ιερή με τον Ήλιο
για το ψωμί του κόσμου
και τ' όνειρο.

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Καθώς θ' ανοίγετε αυτό το βιβλίο
θα βρείτε στην πρώτη σελίδα
την αφιέρωση στο ανθρώπινο Γένος.
Καθώς θα διαβάζετε τούτη την αφιέρωση
εγώ μέσα στην ευτυχία μου τυλιγμένος
θα συλλαβίζω το μεγάλο όνομα
που μου χάρισαν ο άνεμος, ο Ήλιος, ο ουρανός.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ο ουρανός άναψε τα βεγγαλικά της δόξας
με τις φωτογραφίες της δύσης
όπως ο κουρασμένος θαλασσοπόρος
μπροστά στην πλώρη του απόβραδου
την πίπα του με τα σπέρτα της θύμησης:
κατάρτια και άγκυρες απ' τα πειρατικά
καράβια,
σκονισμένες μυρτιές και Δόξα Σοι
απ' τις συνάξεις των αμαρτωλών,
λιοπύρια και λάβαρα απ' τις παλιές παραστάσεις
των Αγίων,
ψίχουλα άστρων από το πέταγμα των αετών
και δροσουλίτες απ' το ποτήρι των τσοπάνων,
πυρακτωμένα σίδερα και φωνές
απ' το μεγάλο καμίνι της σιγουριάς,
στίχους του ποιητή και εμβατήρια
από τον ύμνο της ελευθερίας.

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Σε τούτο δω το προαύλιο
του φθινοπώρου
με τις ασήκωτες πέτρες
ο άνεμος συγκεντρώνει τις φωνές
τα βήματα και τα πουκάμισα
των σκοτωμένων.

Σε τούτο δω το ποτάμι
με τις πέτρινες ανάσες
ο άνεμος υψώνει το δοξαστικό,
τα υστερόγραφα και τη ρομφαία
του Ήλιου.

Σε τούτο δω το μεταίχμιο
του χρόνου
με τις εύθραυστες μνήμες
ο άνεμος ξεδιπλώνει τα αυτόγραφα
για την ειρήνη και την ευρωστία
του κόσμου.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΟΥ

*Τα τραγούδια μου είναι μια ελεγεία
για τον πόνο και τη δυστυχία.
Τα τραγούδια μου έχουν ένα λυγμό
για τον άνθρωπο που γεννιέται
και μια κραυγή
για τον κόσμο που έρχεται
γιατί το άδικο είναι μεγάλο
και πουθενά, πουθενά δε βολεύεται.*

ΣΩΤΗΡΗΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ

Ηλιοστάσιο

ποιητική συλλογή

ΑΡΤΑ, 2003

Στους συντρόφους.

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

Ετούτα τα φτωχά, χοντροκομμένα
χέρια,
τα χέρια τα εργατικά
υψώνουν αξίνα και κασμά.
Χέρια σεμνά και τιμημένα
σαν στάχυα σιταριού
λάμπουν στον Ήλιο
γράφουν τη θεωρία για την άνοδο
και λιανοτράγουδα
για του φτωχού το δίκιο.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

Χαίρετε – είπε,
με μια σύντομη κίνηση
υπολογισμένης ακρίβειας.
Ύστερα διάβασε στίχους
απ' τους αρχαίους καιρούς
για τα κατορθώματα των ανθρώπων.
Υγιαίνετε – είπε,
με την ευδιάκριτη παρουσία
μιας πολύχρονης οικειότητας,
μ' ένα ποτήρι κρασί
ευχήθηκε στην ευτυχία της ποίησης
κι έσφιξε σ' έναν – έναν με τη σειρά
τα χέρια όλων των συντρόφων.

Ο ΞΕΝΟΣ

Ἦρθε ἔτσι ξαφνικά
σχεδόν απροσκάλεστος.
Κάτω από το πείσμα του
αυτός κρατούσε σφιχτά
ένα κομμάτι φως.

ΑΠΟΥΣΙΑ

Μου λείπει το νερό
το δοξάρι και τ' όνειρο.
Μου λείπει τ' αδερφού
το γειτόνεμα
κι ένας θεός.
Μου λείπει ένα τραγούδι
για τα χρόνια της νοσταλγίας
και μια επωδός.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Στον Γιάννη Ρίτσο

Κάθε φορά που ένα αστέρι
σβήνει στο βλέμμα σου
ένα δοντράκι δύναμης μεγαλώνει
στο τέρμα του δρόμου.
Κάθε φορά που ένας αγωνιστής
ανεμίζει τη σημαία της δικαιοσύνης
ένα χαμόγελο ευτυχίας
φωτίζει τις γειτονιές του κόσμου.
Όταν τα χέρια χτίζονται
σε μια επωδό της φιλίας
ένα ζωγράφος βυθίζει το χρωστήρα του
μες στο πανέρι της ειρήνης.
Κάθε φορά που ένας λαός
σπάζει τα σίδερα της τυράγνιας
τέσσερις μικρές ηλιαχτίδες φεύγουν
μες απ' τις σελίδες της Ρωμοσύνης.

ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Στον Κώστα Καρυωτάκη

*Μας παγώνουν οι δρόμοι
κι η μοναξιά των ανθρώπων.
Μας παγώνει η νοτιά του φθινόπωρου
κι οι σκιές του απόβραδου.
Μας παγώνει η παρακμή του κόσμου
και το ταξίδι του πόνου.*

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

Στον Κ. Π. Καβάφη

*Μην αναζητήσεις τις χαρές
στις αποσκευές της θύμησης
μην προσπαθήσεις.
Έτσι που κουρασμένος είσαι
μαζί σου μείναν στο σταθμό εκεί
με τις αναχωρήσεις.*

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ

Απόψε ο οικοδεσπότης
έστρωσε το δείπνο
για τους φτωχούς και τους ανήμπορους
πάνω απ' τις γειτονιές του απείρου
σκορπώντας μαστίχα, τσίπουρο
και δαμάσκηνο
μες στο μεγάλο τόξο του φεγγαριού
για τους ταξιδευτές του ονείρου.
Απόψε ο οικοδεσπότης
έριξε δυο αιωνόβια δέντρα
μέσα στο τζάκι του
για το φτερούγισμα του αυγερινού
μες στην αχυροκάλυβα των τσοπάνων.
Απόψε ο οικοδεσπότης
οδήγησε τη συντροφιά του
από σίγουρο πέρασμα
όπως ο Ήλιος το караβάνι του
μέσα στην έρημο.

ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ

Τα γραφτά μου τα αγάπησα
σαν το θεό
και είναι δύσκολο να τα αποχωριστώ
σαν ένα επιστήθιο φυλαχτό.
Τα γραφτά μου έχουν ονοματεπώνυμο
και αύξοντα αριθμό
και νόημα αυτό
που στη ζωή μου έδωσα
για τον ταλαίπωρο συνάνθρωπο
και τον αδικημένο αδερφό.

Η ΧΕΙΡΑΨΙΑ

Όταν ένα χαμόγελο σιγουριάς
ζεσταίνει τις καρδιές των ανθρώπων
δύο καλοψημένα καρβέλια ετοιμάζονται
μέσα στην καμινάδα του Ήλιου.
Όταν ο Γαλαξίας στρώνει το δείπνο του
πάνω απ' τις γειτονιές του απόβραδου
είναι το ταξίδι των παιδιών που ζωντανεύει
και τ' όνειρο.
Όταν ένας οδοιπόρος ανταμώνει
την αφοσίωση του φίλου και τη χειραψία
δύο χείμαρροι ευτυχίας διασταυρώνονται
στην άκρη του κόσμου.

ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ

Τα λόγια μου είναι βαθιά
χαραγμένα
στην προφητεία
με το νυστέρι του χρόνου.
Για να μεγαλώνει το όνομα του ανθρώπου
και του κόσμου το νόημα.
Τα λόγια μου έχουν συναίσθημα
και στόχο
το δίκαιο και το σωστό.
Τα λόγια μου είναι ταπεινά
σαν άστρο πρωινό
κι αγαπημένα
σαν το μικρότερο αδερφό.

ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Φοβηθείτε τις ακατέργαστες ύλες
από ουράνιο, πλουτώνιο και νετρόνιο.
Φοβηθείτε τα παράγωγα της μηχανής
τις ψευδαισθήσεις.
Φοβηθείτε τους διαδρόμους της φυλακής
και τους ακυβέρνητους δρόμους.
Φοβηθείτε τους ανόμους
και παρανόμους της γης.
Μα περισσότερο τις συναθροίσεις
και τα λόγια της αγοράς φοβηθείτε.

ΤΟ ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑ

Η ζωή μου ένα ανοιχτό παράθυρο
κόκκινου ουρανού
κεντημένο με το μεγάλο δοξάρι του Ήλιου
για τις ανάγκες του τραγουδιού
και του ονείρου.

Η ζωή μου ένα πικρό κομμάτι μαύρο ψωμί
χαραγμένο με το ιδεόγραμμα του πόνου
για την ευτυχία του κόσμου.

ΕΩΣ ΤΟΝ ΗΛΙΟ

Στην ακμή των ετών
την πέτρα έως τον Ήλιο
σηκώσαμε.

Πέτρα και φως,
σύντροφοι, πέτρα και φως
ο συνάνθρωπος έγινε αδερφός.

Στην ακμή των ετών
τον άνθρωπο έως τον Ήλιο
υψώσαμε.

ΤΟ ΚΑΜΙΝΙ

Έγραψα ένα τραγούδι
πυρωμένο σαν το καμίνι
κι ορμητικό σαν το ποτάμι.

Έχτισα ένα απάγκιο
για τους φτωχούς και ταπεινούς
κι άφησα ένα παράθυρο ανοιχτό
για της καινούργιας άνοιξης
τον ερχομό.

Έγραψα ένα τραγούδι
μ' αντοχή
για μια κατάκτηση στη μάχη.
Άνοιξα με την πέννα
δρόμο φαρδύ
των καθημερινών εχθρών γκρεμίζοντας
την υψωμένη προτομή.

ΤΑ ΑΡΧΙΚΑ

Δω πάνου ο ουρανός
είναι διάφανος σαν το πρώτο δάκρυ
στα ματόκλαδα της άνοιξης.
Δω πάνου στα καρπούλια
με τις τέσσερις ντάπιες της αντοχής
κάθε που ξημερώνει
φεύγουν στον ορίζοντα του Ήλιου οι σύντροφοι
οι δροσουλίτες, οι αναχωρητές του κόσμου
κι οι χειρομάχοι της Γης.
Δω πάνω είναι χαραγμένα στο μέτωπο
της καμπάνας
τα αρχικά της πέτρας, του σίδηρου και της ανάγκης.

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

Κάθε ξημέρωμα
φτάνω έως τα άδυτα
και με το αδυσώπητο επιχείρημα
της δοκιμασίας
σφυρηλατώ την ευγένεια
και τον αλτρουισμό.

Κάθε ξημέρωμα
με την αδάμαστη φλόγα
της αφθαρσίας
σφυρηλατώ το ανώδυνο
και το ταπεινό.

Κι η φλόγα γίνεται θάλασσα
που μέσα της ταξιδεύει
το όνειρο.

Υ Π Α Ρ Χ Ω

Υπάρχω παντού.
Στις γωνίες των δρόμων
στις φιλοφρονήσεις
στις ξαφνικές συναντήσεις
στις έντονες συγκινήσεις.
Στο αγιασθήτω
στο απελθέτω
στο γεννηθήτω
του πόνου.
Στην ανατολή των ματιών σου
στους τύπους των ήλων σου
στο βάδισμα της σκιάς.
Κι η σκιά τραβάει τ' αψήλου
και γέρνει στο πλάι
σαν ένα κυπαρίσσι το λιόγεμα.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

Έγραψα ένα τραγούδι
ωραίο σαν τον Ήλιο
κι ολόγλυκο σαν μήλο
για ένα ξεχασμένο
ιδανικό.
Ένα τραγούδι διάφανο
σαν ένα ποτήρι νερό,
κοφτερό σαν το κριτήριο
κι ορμητικό σαν ένα
καθαρήριο βουητό.
Ένα τραγούδι για το Γέλιο
ένα τραγούδι – Ευαγγέλιο.

ΛΟΓΙΑ ΑΓΑΠΗΣ

Λόγια γλυκά
αγάπης λόγια μητρικά
που μαγνητίζουν
με φέρνουν πίσω στο φτωχόσπιτο
και με γεμίζουν θαυμασμό.
Λόγια γλυκά
που στάζουν βάλσαμο και ευλογία
και με γεμίζουν νοσταλγία.
Λόγια γλυκά
που μου θυμίζουν το τραγούδι εκείνο
το απλό
σαν ρούχο καθημερινό
που το 'λεγε η μάνα μου
και πάλιωσε απ' τον καιρό.
Λόγια ζεστά
σαν ηλιαχτίδα δειλινού
μου έρχονται στο νου
και με γεμίζουν δύναμη κι ελπίδα.

ΜΙΑ ΖΩΓΡΑΦΙΑ

*Το κλειστό παράθυρο, η αφίσα
απλωμένη, ο δρόμος.*

*Η επανάληψη, η συνείδηση πυρωμένη,
το αναπόδραστο.*

Η ανάμνηση, το όνειρο, το απόβραδο.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ

Οι στίχοι μου σημείωσαν άλμα
απ' το ελάχιστο έως το άπειρο.
Σε όσους αφουγκράστηκαν
το σφυγμό τους
απευθύνουν χαιρετισμό.
Από την πρώτη τους νιότη
έως τα γηρατειά
τραγούδησαν τη διαμαρτυρία.
Οι στίχοι μου γιορτάζουν
ένα μικρό Ιωβηλαίο
για την τιμή και τη δημιουργία.

ΜΝΗΜΕΣ

Τα χρόνια μου ήταν
ευάλωτες κι εύθραυστες
μνήμες.
Ο Ήλιος μου ήταν εξόριστος.
Η Γη ήταν δική μου
κι ο ουρανός μου κλειστός.

ΤΟ ΚΙΝΗΤΡΟ

Η αλήθεια μου δίνει
περιεχόμενο.
Οι λέξεις
ένα προνόμιο.
Ο δρόμος ένα κίνητρο
για το όνειρο.

Ο ΚΥΚΛΟΣ

Τα παιδιά με τα μεγάλα
ορθάνοιχτα μάτια
είναι τα παιδιά της ειρήνης
και της φιλίας.
Αυτά τα παιδιά με τα μικρά
ακριβά ονόματα
μαθαίνουν τα πρώτα βήματα
της αγάπης και της σιγουριάς.
Τα παιδιά με το άσπρο πουκάμισο
και το ανοιγμένο βιβλίο
μπροστά στο παράθυρο
χαμογελάνε στον Ήλιο.
Αυτά τα παιδιά χέρι με χέρι
ζώνουν με κύκλο όλη τη Γη
και μέσα του κλείνουν το όνειρο.

ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΑ

Χάρτινος, μπαλωμένος ουρανός
σαν υδατογραφία
για τη Δημιουργία και το Φως.
Ασβεστωμένος, πέτρινος Ήλιος
σαν δάσος απολιθωμένος
και πάνω του ένας άνθρωπος
κι ένας θεός.
Αδιάβατος δρόμος, κλειστός
απότομος σαν το γκρεμό.
Χάρτινα λόγια, χάρτινο γέλιο
χάρτινο δειλινό.

ΑΡΜΟΝΙΑ

Τα τραγούδια μου
είναι σε αρμονία με τον Ήλιο
όπως η γη με τον ουρανό.
Τα τραγούδια μου
εμπνέουν αισιοδοξία
και ένα μήνυμα
φιλότιμο και ταπεινό.

ΠΟΡΕΙΑ

*Διάβασα σήμερα
την ιστορία της ζωής μου
και σταμάτησα στο κεφάλαιο
πορεία.*

*Η πορεία μου έμοιαζε
με την πτώση ενός άστρου
στον ουρανό
και με χαμόγελο φωτεινό
για ένα αριστούργημα
ακριβό
που πήρε έπαινο.*

Ο ΦΙΛΟΣ

Ήταν ένας φίλος
απλός κι ωραίος
όπως ο Ήλιος
και ταπεινός
όπως ο ουρανός.
Ήταν ένα φίλος
δίκαιος και σεμνός
που αγαπούσε τους απόμακρους
και τους ξεχασμένους.
Ο φίλος μου ήταν αληθινός.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο
το αφιερώνω
στον Ήλιο
που με εμπνέει να γράφω
και φωτίζει τους δρόμους μου.
Ο Ήλιος μου είναι
ένας απ' τους χιλιάδες Ήλιους
του κόσμου.
Ο Ήλιος μου είναι ο ίδιος
ο εαυτός μου

ΑΡΤΑ, Ιούλιος – Δεκέμβριος 2002

ΑΝΕΚΔΟΤΟ

ΕΥΛΑΒΙΚΑ ΣΤΟ ΝΙΚΟ¹

Αντί οφέλους

Α! Νίκο...
Άχυρο επιζητώ.
Την εύφλεκτη ύλη.
Τι να γράψω;
Εσύ να το πεις.
Εσύ να μετρήσεις
το μπόι μας.
Εσύ να ζυγίσεις
το βάρος μας.
Απόμεινα μόνος.
Σου σφίγγω το χέρι.
Σφίγγω τα δόντια.
40 απανθρακωμένα
τσιγάρα στο
σταχτοδοχείο μου.
Α! Νίκο και Νίκο
πού να απλώσω
το βλέμμα μου;
Πολύ μου λείπουν
τα βιβλία,
το νερό
και το φως.
Συνέχεια βρέχει!...

---

1. Νίκος Γκόκας

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Στον τόμο αυτό περιλαμβάνονται οι οκτώ ποιητικές συλλογές που εξέδωσε ο Σωτήρης Ζυγούρης και η ένατη «Ηλιοστάσιο», που την είχε ετοιμάσει, αλλά δεν πρόλαβε να τη δει τυπωμένη ο ίδιος. Οι δύο πρώτες (Κόκκινος ήλιος και Ξύλινα τρακτέρ) εκδόθηκαν στην Αθήνα και οι υπόλοιπες έξι στην Άρτα. Επιθυμία του ποιητή ήταν να συγκεντρώσει σε ένα βιβλίο όλα του τα ποιήματα και να τα εκδώσει με τον τίτλο «Άπαντα τα ποιήματα». Δυστυχώς ο πρόωρος και αιφνίδιος θάνατός του δεν του το επέτρεψε. Η επιθυμία του αυτή ικανοποιείται, έστω και μετά θάνατο, χάρη στην πρωτοβουλία και την επιμονή του αδερφού του Γιάννη Ζυγούρη, αλλά και στην καλοσύνη του προέδρου της Αδελφότητας Ροδαυγής – Άρτας κ. Παύλου Τσάγκα, ο οποίος αποδέχτηκε με πολλή προθυμία και αγάπη το αίτημα να αναλάβει την έκδοση και τη διακίνηση του βιβλίου.

Η έκδοση αυτή των ποιημάτων του Σωτήρη Ζυγούρη στηρίχτηκε στα χειρόγραφα που είχε ετοιμάσει και διορθώσει ο ίδιος. Ο αναγνώστης που θα ασχοληθεί με τη μελέτη του έργου, θα διαπιστώσει στον τόμο αυτό κάποιες μικρές αλλαγές ορισμένων στίχων και λέξεων ή φράσεων. Οι αλλαγές αυτές έγιναν από τον ποιητή. Μικρές και ανώδυνες επεμβάσεις από τον επιμελητή αυτού του τόμου έγιναν σε ορισμένα σημεία στίξης και στην ορθογραφία.

Το τελευταίο (*Ευλαβικά στο Νίκο*) ποίημα είναι ανέκδοτο. Γράφτηκε στο 1983 στη μνήμη του Νίκου Γκόκα, φίλου του ποιητή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Πρόλογος</i>	
Δυο λόγια ψυχής του προέδρου της Αδελφότητας Ροδαυγής-Άρτας Παύλου Τσάγκα	9
<i>Εισαγωγικό σημείωμα</i> του Δημήτρη Χρ. Βλαχοπάνου	11
Κόκκινος κύκλος	17
Λόγια του ποιητή για το βιβλίο τούτο	19
Δρόμοι επιλογής	21
Στα χέρια σου.....	23
Σε κρατάμε και βαδίζουμε	24
Πολιτείες πρώτης κατηγορίας	25
Αλλιώςτικα σφίγγεις το χέρι μου	27
Μέρες οργής	28
Ματωμένα χιλιόμετρα.....	29
Ηλιοφάνεια	30
Αισθήσεις.....	32
Αγκάθια	33
Δική μας υπόθεση	34
Στον τοίχο ψάλλουν	35
Κι όμως κι όμως	36
Εργάτες.....	37
Σφυρί και αμόνι.....	38
Μίσος	39
Συλλείτουργο.....	40
Προπατορικό αμάρτημα	41
Ντοκιμαντέρ	42
IPAN 1979	41
Ξύλινα τρακτέρ	45
Ανταπόκριση.....	47

Στο Γιάννη Ρίτσο	49
Το στοίχημα	50
Πέτρινες μέρες.....	51
Επαναλήψεις	52
Η φωνή της ανάγκης.....	53
Υπόγεια	54
Καταιγίδα	55
Μήνυμα.....	56
Ειρήνη	57
Τζουμέρκα	58
Χτες-σήμερα-αύριο	59
Ανεπίδοτο γράμμα	60
Αγρότες.....	61
Μαθαίνοντας	62
ΒΙΕΤΝΑΜ. Η καρδιά του κόσμου.....	63
Η επίθεση	66
Αντιθέσεις.....	67
Λούθερ Κινγκ	68
Οι νεκροί μας.....	69
Β. Ι. Λένιν.....	70
Μεγάλωσαν	73
Διαδήλωση.....	74
Τα πουκάμισα της φιλίας.....	75
Υστερόγραφο	76
Εύλινα τρακτέρ.....	77
Ποίηση 1983-1987	81
<i>Μέρος πρώτο</i>	
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ	
A-IE	87
<i>Μέρος δεύτερο</i>	
Ο ΛΟΓΟΣ	
Το ταξίδι	99

Ο άνεμος.....	101
Η πόρτα.....	102
Το παράθυρο.....	103
Ο διάδρομος.....	104
Κλειδιά.....	105
Το δωμάτιο.....	106
Το δίχτυ.....	107
Η γραμμή.....	108
Η άνοδος.....	109
Η δοκιμασία.....	110
Απόγευμα.....	111
Το σώμα της Άνοιξης	113
Λόγια που χτίζονται.....	117
Το σώμα της Άνοιξης.....	118
Μαρτυρία.....	119
Πορτραίτο.....	120
Το όνειρο.....	121
Ο εχθρός.....	122
Το σπίτι.....	123
Αναλογίες.....	124
Τα χέρια.....	125
Συνύπαρξη.....	126
Ξημέρωμα.....	127
Αναζήτηση.....	128
Χρονολογίες.....	129
Επαναλήψεις.....	130
Επίλογος.....	131
Η ηλικία των δέντρων	133
Διάρκεια.....	137
Δοξαστικό.....	138
Μικρογραφίες.....	140

Ελεγεία	142
Συνέπεια	144
Προοπτική.....	145
Το κλειδί.....	146
Ανταύγεια.....	147
Η πορεία του Ήλιου	148
Οδοιπορικό	149
Το χρέος.....	150
Οι ρίζες του τραγουδιού	153
Ένα τραγούδι	154
Δικαίωση	155
Ελλάδα.....	157
Ειρήνη.....	158
Ιωβηλαίο.....	159
Το όνειρο	160
Επανάληψη	163
Ο πατέρας.....	164
Άσπρο-Μαύρο, «Κόκκινο»	165
Ανοχύρωτη πόλη.....	166
Ημερολόγιο αναμνήσεων	167
Διάσταση	171
Φωταγωγή	173
Πολύ κουράγιο θα χρειαστεί.....	174
Όταν λιγοστεύει το φως	175
Κόκκινο μήλο.....	176
Αναφορά.....	177
Αυτοκριτική	178
Ψυχοστασία.....	179
Η φλόγα που καίει.....	180
Μεταίχιμο	181
Ανεβαίνοντας.....	185

Ο όρκος	186
Ομολογία.....	187
Εργάτες της θάλασσας.....	188
Τα κίνητρα.....	189
Ρουτίνα	190
Το μονοπάτι	191
Ο άνθρωπος.....	192
Η επιστροφή.....	193
Ανάταση.....	194
Αναγγελία.....	195
Αναπόδραστο	196
Η φωτιά.....	197
Μαζί σας	198
Νομοτέλεια	199
Το άστρο.....	200
Το καταφύγιο.....	201
Ο διαβάτης.....	203
Δείγμα γραφής.....	204
Αποκατάσταση.....	205
Αντιπολεμικό	206
Τα δέντρα	207
Ο χαιρετισμός.....	208
Η άλλη διάσταση.....	209
Μετακινήσεις.....	210
Ειλικρίνεια.....	211
Η θύελλα.....	212
Οι ένοικοι	213
Το όργωμα.....	214
Απόγευμα	215
Τα υστερόγραφα	217
Οι πληγές.....	221
Η απόδραση.....	222

Αγάπη.....	223
Το όνομα.....	224
Ελευθερία.....	225
Ανάγνωση	226
Ημέρες του Ιουλίου	227
Εξουσία.....	228
Δίγηση	229
Οι γερόντισσες.....	230
Οι μηχανές.....	231
Περιπλάνηση	232
Ο οδηγητής.....	233
Ευτυχία	234
Γαλήνη.....	235
Εποποιΐα	236
Ένα τραγούδι	237
Ο έφηβος.....	238
Η διαθήκη	239
Ο δρόμος.....	240
Το όραμα	241
Ενυδρείο	242
Επαναφορά	243
Μαρτυρία	244
Αλήθειες	245
Η υπόσχεση	246
Αφιέρωση.....	247
Φωτογραφίες.....	248
Μεταίχιμο.....	249
Τα τραγούδια μου	250
Ηλιοστάσιο	251
Τα χέρια	255
Προσφώνηση.....	256
Ο ξένος	257

Απουσία.....	258
Χαιρετισμός.....	259
Διάσταση.....	260
Αναχωρήσεις.....	261
Το πέρασμα.....	262
Το φυλαχτό.....	263
Η χειραψία.....	264
Προφητεία.....	265
Τα λόγια της αγοράς.....	266
Το ιδεόγραμμα.....	267
Έως τον Ήλιο.....	268
Το καμίνι.....	269
Τα αρχικά.....	270
Το όνειρο.....	271
Υπάρχω.....	272
Ευαγγέλιο.....	273
Λόγια αγάπης.....	274
Μια ζωγραφιά.....	275
Χαιρετιστήριο.....	276
Μνήμες.....	277
Το κίνητρο.....	278
Ο κύκλος.....	279
Υδατογραφία.....	280
Αρμονία.....	281
Πορεία.....	282
Ο φίλος.....	283
Επίλογος.....	284
Ευλαβικά στο Νίκο (ανέκδοτο).....	285

